

Oriënterende Stage B (OS-B)

2016-2017   Periode 2+3

- *Klassenmanagement 1 (APV4)*
- *De ontwikkeling van je professionele identiteit (APV3)*

AOS Zuid-Oost:

Scholengroep het Plein
Van Maerlantlyceum
Were Di
Rythovius College
Sondervick College
IVO Deurne
Varendock College

Inhoudsopgave

Pagina

- Inhoudsopgave	2
- Inleiding	3
- Lijst met afkortingen	3
- Planning bijeenkomsten periode 2 + 3	4
- Werkwijze	6
- Toetsing	6
- Centrale Startbijeenkomst, 17 november 2016	7
- Verwerkingsopdracht 1	9
- Verwerkingsopdracht 2	12
- Onderwijsbijeenkomst 1, 01 december 2016	15
- Onderwijsbijeenkomst 2, 02 februari 2017	22
- Onderwijsbijeenkomst 3, 23 februari 2017	32
- Leerwerktaak 1	37
- Leerwerktaak 2	39
- Beoordelingsrubric Leerwerktaken	41
- Leerwerkactiviteit	45
- Toetsmatrijs APV4	46
- De ontwikkeling van je professionele identiteit (APV3)	49
- Toetsing en beoordeling	53
- Beschrijving eindproduct	56
- Bijeenkomsten Ontwikkeling Professionele Identiteit	58
- G-schema	61
- Literatuurlijst APV3	62
- Beoordelingsrubric APV3	63
- Toetsmatrijs APV3	64

Bijlagen

1. Hulpmiddel bij het schrijven van een leerwerkplan (voor format Leerwerkplan zie FLOT stagesite)	68
2. Reflecteren volgens het ABCD-model	73
3. Format lesvoorbereidingsformulier	75
4. Voorbeeld van ingevuld lesvoorbereidingsformulier	77
5. Reflectie 'Marieke Knip'-model	80
6. STARRT reflectie	82
7. Model Directe Instructie	83
8. Wisselmomenten in de les	84
9. Wat komt er allemaal in het stageportfolio: inhoud en volgorde	85
10. Opdracht voor de Open Dag	88
11. Donderdag/vrijdag planner	89

Inleiding

Voor je ligt het werkboek van de AOS-O behorende bij de Oriënterende stage. In dit werkboek vind je twee thema's: Klassenmanagement 1 (APV4) en De ontwikkeling van je professionele identiteit (APV3). Dit werkboek gebruik je in periode 2 en 3.

Aan het eind van periode 3 sluit je op de AOS-O de volgende studieonderdelen af: Stage (OS-B), APV 3 en APV 4.

De voorbereiding, uitvoering én beoordeling van de APV modules vindt plaats op de AOS. Dat wil zeggen dat er sprake zal zijn van een echte koppeling tussen theorie en praktijk. Jouw praktijkervaringen zijn daarbij leidend: je koppelt de theorie die we samen bespreken meteen aan je ervaringen. Op die manier verdiep je je ervaringen en ontwikkel je je als docent.

In periode 2 ben je op donderdag op de opleidingsschool.

In periode 3 op donderdag én vrijdag.

Op een aantal donderdagen in periode 2 en 3 organiseren we onderwijsbijeenkomsten waarin we de vooraf bestudeerde theorie bespreken en koppelen aan praktijkvoorbeelden uit je stage. Tijdens de centrale themabijeenkomsten staan je professionele ontwikkeling en de voortgang van de leerwerktaken op het programma. In de tussenliggende weken ga je, tijdens werkbijeenkomsten op je eigen stageschool (of een van de scholen van het cluster), aan de slag met leerwerktaken, verslagen en andere stage gerelateerde zaken.

Tijdens de werkbijeenkomsten is er ook ruimte voor intervisie.

Op deze manier leer je om je handelen te verantwoorden en praktijksituaties te beoordelen vanuit de pedagogisch didactische theorie.

Lijst met afkortingen:

AOS: Academische Opleidingsschool

OS-B: oriënterende stage B

WPL: werkplekleren (op de stageschool)

WPB: werkplekbegeleider, je begeleider op de stageschool in het vak/vakgebied

SO: schoolopleider, je begeleider in het beroep op de stageschool

IO: instituutopleider, je begeleider vanuit Fontys

APV: algemene professionele vorming

LWT: leerwerktaak: gestuurd vanuit de opleiding en de werkplek

LWA: leerwerkactiviteit: reflectie op het eigen leren, het sturen van je eigen ontwikkeling

LIn: leerlingen

uitwerken. De conceptversies van je leerwerktaken neem je telkens mee zodat begeleiders inzicht krijgen in de voortgang hiervan.

Ter voorbereiding op het tussenevaluatiegesprek stuur je je stageportfolio-in-wording (incl. de verwerkingstaken) naar je begeleiders (WPB, SO en IO), digitaal.

Je zorgt er voor dat je WPB vóór de tussenevaluatie een beoordelingsformulier krijgt. Jullie vullen allebei het formulier in, onafhankelijk van elkaar. Deze formulieren worden meegenomen naar het gesprek en zijn een uitgangspunt voor het gesprek.

Deelname aan de bijeenkomsten op de AOS-O is verplicht.

Mocht je een keer verstek moeten laten gaan bijvoorbeeld door ziekte, meld je dan tijdig af bij alle begeleiders. Uiteraard zorg je er zelf voor dat je de gemiste informatie bijwerkt en voor een goede voorbereiding op de volgende bijeenkomsten.

Toetsing:

- APV 3: Betreft de ontwikkeling van je beroepshouding, je professionele ontwikkeling. Deze module sluit je af aan het einde van je stageperiode. Je levert een verslag in waarin je je professionele ontwikkeling beschrijft aan de hand van een aantal betekenisvolle leermomenten. Voeg dit verslag toe aan je stageportfolio (bij competentie 7). Het dossier *Ontwikkeling van je professionele identiteit*, wordt beoordeeld met een eindcijfer (cijfer APV3)
- APV 4: Uitgewerkte leerwerktaken 1 + 2 (deze leerwerktaken neem je op in je stageportfolio als bewijzen van competentieontwikkeling). Summatieve beoordeling (cijfer APV4).
Leerwerkactiviteit APV4 (opnemen in stageportfolio). Formatieve beoordeling.
- OS-B: De oriënterende stage sluit je af met een stageportfolio en een eindgesprek.

We wensen jullie heel veel succes!

Thema	Inleiding werkplekieren
Doelen:	De student... <ul style="list-style-type: none"> • kan zich op de hoogte stellen van afspraken, opzet, inhoud, en planning met betrekking tot OS-B en APV; • kent de toetsmatrijs APV 3 + 4 en weet wat vanuit deze matrijs van hem wordt verwacht met het oog op toetsing en beoordeling; • kan aangeven wat de rolwisseling van student naar docent inhoudt en laat dit zien in gedrag en voorkomen; • wordt zich bewust van non-verbale communicatie in zijn functioneren als docent, en kan voorbeelden geven van non-verbale communicatie en het effect hiervan op leerlingen en collega's; • kan een relatie leggen tussen het zich presenteren als docent en non-verbale communicatie.
Voorbereiding:	De student heeft APV 1 en 2 op voldoende wijze afgesloten. Tijdens APV 1 zijn o.a. de volgende thema's aan bod gekomen: de docentrollen én het observeren daarvan, de beroepshouding en professionele aanwezigheid op de stageschool.
Inhoud bijeenkomst:	A. Voorstellen aan elkaar B. Organisatorische zaken: <ul style="list-style-type: none"> • Hoe zijn je eerste indrukken van vandaag? • 'schoolse zaken' betreffende de stageschool; • werkwijze, planning en inhoud van de APV-bijeenkomsten; • werkboek APV 3+4; C. Toetsing en beoordeling: de toetsmatrijs APV 3+4 D. De rolwisseling van student naar docent E. Jezelf presenteren en non-verbale communicatie
Nawerk:	<ul style="list-style-type: none"> ○ Verwerkingsopdracht 1 uitwerken: "de toetsmatrijs op het netvlies". (pag. 9) ○ Voorbereidingen treffen en afspraken maken om de verwerkingsopdracht 2 uit te voeren: "Wat doe jij om de IIn te leren kennen?". (pag. 12)

A Organisatorische zaken:

- **Informatie over de opleidingsschool:**
  - Informatie / visie / ...
  - O.a. het jaarrooster bespreken. Welke schoolse zaken spelen er in de komende maanden? (Open Dag)
  - Waar kun je je begeleiders vinden? Wanneer zijn ze op school?
  - Werkplekken / Accounts
  - Afspraken: protocol stageschool en FLOT en aanvullend

- **Het werkboek Klassenmanagement en ontwikkeling professionele identiteit (APV3/APV4)**
  - Hoe zitten APV3 en 4 in elkaar? Inhoud van de bijeenkomsten? Data? Locaties?
  - Toetsing en beoordeling: Wat zijn de leerdoelen? De toetsmatrijs!
  - Informatie over Klassenmanagement 1 (APV4):
    - Bijeenkomsten
    - Werkwijze
    - Afsluiting
  - Informatie over de Ontwikkeling van je professionele identiteit (APV3):
    - Ontwikkeling professionele identiteit (APV3) loopt door 2 periodes heen en wordt afgesloten aan het eind van periode 3 met een dossier waarin je a.d.h.v. leerervaringen de ontwikkeling van je professionele identiteit beschrijft.

- **Wat verwachten we van jullie?** Deelname, voorbereiding, nawerk, grondhouding e.d.
  - Leerwerktaken zijn verplicht (2x);
  - Verwerkingstaken 1 en 2 zijn bedoeld om vol in je stage te duiken;
  - Oefeningen genoemd in de tekst (deze oefeningen zijn omkaderd) zijn facultatief tijdens de bijeenkomsten. De begeleiders die de bijeenkomst leiden bepalen welke oefeningen worden uitgevoerd.

- **Leerwerkplan:**
  - Download je stagebeoordelingsformulier van de FLOT-site en lees de stagedoelen die bij de Oriënterende stage horen goed door.
  - Het overzicht van leerdoelen kun je gebruiken als voorbereidende activiteit om tot een leerwerkplan te komen.
  - In het leerwerkplan schrijf je op een heldere en concrete wijze aan welke aandachtspunten je wilt werken en hoe je dat gaat doen in de periode tot de tussenevaluatie.
  - Na je tussenevaluatie pas je de leerdoelen/ leervragen aan.
  - Je kunt het format van FLOT gebruiken voor je leerwerkplan (zie bijlage 1)

- **Weekreflectie:**
  - Iedere week schrijf je aan het einde van de stagedag reflecties op enkele activiteiten die je hebt uitgevoerd.
  - In periode 2 doen we dit a.d.h.v. het ABCD-model (zie bijlage 2).
  - Maak minimaal 2x een ABCD over situaties die voor jou van belang waren, die je zijn opgevallen.

- In periode 3 gebruik je het 'Marieke Knip'-model en het STARRT-model (bijlage 3+ 4).
- Stuur de weekreflectie uiterlijk op vrijdag naar je WPB, SO en IO. Je WPB geeft feedback op de weekreflectie en stuurt hem naar jou terug, met een cc naar de SO/IO.
- Neem elke stagedag je groeiportfolio mee.

Verwerkingsopdracht 1: De toetsmatrijs op het netvlies

- Bestudeer de toetsmatrijs van Klassenmanagement 1 (APV4).
- Maak van deze toetsmatrijs je eigen placemat. Beschrijf de leerdoelen in je eigen taal, visualiseer met behulp van afbeeldingen, symbolen, kleuren....
- Met als uiteindelijke doel dat je de leerdoelen van de toetsmatrijs kraakhelder op je netvlies hebt en je weet wat er qua toetsing en beoordeling van je verwacht wordt.
- Neem je placemat geprint/uitgewerkt mee naar de volgende begeleidingsbijeenkomst.

B De rolwisseling van student naar docent

Rollen zijn feitelijk verwachtingen die mensen hebben ten aanzien van gedrag dat iemand in een bepaalde positie moet vertonen. Bepaalde gedragingen zijn gewenst, worden van je verwacht, andere gedragingen passen helemaal niet bij de positie die je bekleedt.

Als je gedrag laat zien dat helemaal past bij je rol, vertoon je 'rolgedrag'. Daarentegen ontstaan er 'rolconflicten' als er tegenstrijdige eisen of verwachtingen zijn met betrekking tot de rol die iemand heeft of zou moeten hebben in een bepaalde positie.

Bewustwording van rolgedrag versus rolconflict

Situatie: 'Je bent op zaterdagavond met een aantal vrienden in een café. Er komt een groepje meisjes binnen, het blijken leerlingen van jou te zijn.' Wat voel je, ga je je anders gedragen? Blijven jullie in het café? Ga je met ze in gesprek, of juist niet?

Kunnen jullie nog meer situaties bedenken waarin sprake kan zijn van een rolconflict? Bespreek met je medestudenten:

- Waaruit het rolconflict bestaat in de betreffende situatie?
- Waarom het een lastige situatie zou kunnen zijn? Wat maakt deze situatie lastig?
- Hoe je zou reageren in deze situatie en waarom?
- Waarvan ben je je bewust geworden na deze verwerkingsopdracht?

Wat kan wel... en wat niet?

Zijn er zaken die je als docent niet kunt doen, niet kunt zeggen, niet kunt dragen... terwijl je je die als student of leerling wel kunt/kon permitteren?

Ben je in je OS-A stage zaken tegen gekomen die bij jou vragen oproepen?

Het is duidelijk dat uiterlijkheden, gedragingen, taaluitingen, normen en waarden voor een docent anders liggen dan voor een leerling/student. Per afzonderlijke school kunnen normen, afspraken en regels nog wel eens verschillen, maar op elke school wordt van de docenten die er werken een professionele houding verwacht en vereist. Het is uitermate belangrijk dat je je die professionele houding, dat rolgedrag dus, vanaf de allereerste dag op een school eigen moet maken. Je bent niet langer de student, je bent nu een docent die zich daarnaar moet kleden, uiten en gedragen.

De docent en social media?

Ga met je medestudenten in debat over de volgende stelling: 'Een docent hoort zich niet te begeven op social media als Facebook, Twitter e.d.'

Hoe denk jij hierover? Omkleed je mening met argumenten.

Om een goede gastheer te kunnen zijn, moet je je 'gasten' op de eerste plaats positief tegemoet treden. Je moet respect hebben voor hun mening en je moet je kunnen verplaatsen in wat de gasten vinden, denken of voelen. Om dit te kunnen bereiken is het dus van wezenlijk belang dat de docent – lees: de gastheer – echt contact maakt met zijn leerlingen. Hij moet zijn leerlingen leren kennen, moet op hen kunnen afstemmen en moet zich zodanig kunnen verplaatsen in zijn leerlingen dat hij ze ook begrijpt. Hij moet ze daadwerkelijk leren kennen.

C Jezelf presenteren en non-verbale communicatie

Gedrag is grofweg in te delen in verbaal en non-verbaal gedrag. Als verbaal en non-verbaal met elkaar overeenstemmen, versterken ze elkaar. Denk bijvoorbeeld aan het trekken van een boos gezicht bij het geven van een standje. Echter, wanneer verbaal en non-verbaal gedrag niet met elkaar overeenstemmen, is het non-verbale gedrag bij de perceptie veel belangrijker dan het verbale. Denk aan hetzelfde standje, maar nu met een vrolijk lachend gezicht. De verbale boodschap wordt tenietgedaan.

Een positieve eerste indruk heeft zijn weerslag op de inschatting van karakter en gedrag van de persoon (het halo-effect), terwijl een negatieve eerste indruk ertoe leidt dat men doorgaans ook negatief aankijkt tegen het karakter en het gedrag van de desbetreffende persoon (het horn-effect).

Dus: de eerste indruk die iemand van je krijgt, is uitermate belangrijk! Denk hierbij aan je kleding, je houding, je blik, ook wat je zegt, kortom: je totale uitstraling. Leerlingen vormen binnen enkele seconden een beeld van je en zullen alles wat je vervolgens doet of laat toetsen aan dat (hypothetische) beeld van jou. Zij nemen waar, interpreteren en hebben binnen enkele minuten een compleet beeld van jou. Het is daarom ontzettend belangrijk dat je nadenkt over simpele vragen als:

- Hoe kleeft ik mij? Waarom kies ik voor die kleding? Wat straalt die kleding uit?
- Wat doe ik met mijn verdere uiterlijk (denk aan wel of geen make-up, piercings, kapsel e.d.)?
- Zit ik voor de klas of sta ik? Loop ik veel? Hoe zit, sta of loop ik? Wat is mijn houding? Wat straal ik daarmee uit?
- Heb ik een positieve of juist een negatieve uitstraling? Hoe zijn mijn taaluitingen? Vriendelijk? Kortaf juist? Hoe is mijn stemvolume, mijn intonatie, enz.

Anders geformuleerd moet je de nodige aandacht hebben voor en besteden aan:

- je mimiek, gezichtsuitdrukking;
- gebruik van je stem: volume, toonhoogte, tempo en intonatie;
- je lichaamshouding en gebaren;
- het gebruik van de ruimte: zitten, staan, lopen

Hoe presenteer ik mij en waarom zo?

Ga met een medestudent in gesprek aan de hand van de volgende vragen:

- Denk je (nu als beginnend docent) 's morgens bewust na over hoe je je kleedt, wat je met je haren doet, welke make-up je wel of niet gebruikt?
- Welke overwegingen spelen daarbij voor jou een belangrijke rol?
- Wat wil je als docent uitstralen? Is dat in overeenstemming met je kleding?
- Wat stralen je collega's uit?

Of:

Bekijk de casus van Bianca op de blauwe DVD van Didiclass.

In het filmpje zien we Bianca, die zich af vraagt in hoeverre zij zich 's ochtends bewust moet zijn van de kleding die ze aantrekt, wat kan wel? En wat kan niet?

- 1 Wat is de feitelijke situatie die in het videofragment wordt getoond.
- 2 Welke competentie is hier in het geding?

Vervolgens beschrijf je welke vragen je zou willen stellen en welke adviezen je zou willen geven aan de hoofdpersoon van het videofragment.

- 3 Waar ben je nieuwsgierig naar geworden bij het zien van het fragment, gelet op de situatie van de hoofdpersoon?
- 4 Welke vragen zou je hem/haar daarom willen stellen?
- 5 Wat zou jij doen in de gegeven situatie?
- 6 Waarom zou je dat doen?
- 7 Wat zou het effect daarvan zijn?
- 8 Welke adviezen zou je hem/haar geven?

Geef elkaar feedback, eventueel ook in de vorm van tips/adviezen.

Verwerkingsopdracht 2 Wat doe jij om de leerlingen te leren kennen?	
Doel	<p>De student kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aangeven welke acties hij heeft ondernomen om de namen van leerlingen te leren kennen. Of dat gelukt is en wat hij daarbij lastig vond; - aangeven waarom het belangrijk is om de leerlingen bij hun naam aan te spreken; - een gesprek voeren met een groepje leerlingen van een bepaalde klas om hun beter te leren kennen; - kan een typerende beschrijving geven van iedere leerling; - kan aangeven wat hij van deze verwerkingsopdracht over zichzelf (als aankomend leraar) heeft geleerd en wat hij nog zou moeten leren.
Literatuur	<ul style="list-style-type: none"> - Slooter, M. (2013). <i>Coachen op de vijf rollen van de leraar</i>. Amersfoort: CPS Uitgeverij. ISBN 9789065085283. Hoofdstuk 2. - Geerts, W. & Van Kralingen, R. (2016). <i>Handboek voor leraren</i> (2^e herziene druk). Bussum: Coutinho. ISBN 9789046904176 - Teitler, P. (2013). <i>Lessen in orde</i>. Bussum: Coutinho. ISBN 9789046903544
Koppeling toetsmatrijs	Toetsmatrijs APV 3, 6.1 (werken aan eigen professionele ontwikkeling)
Competentie	1 + 7
Eindproduct	<p>De uitwerking van de verwerkingsopdracht bevat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een gezamenlijk verslag van <ul style="list-style-type: none"> o de verzamelde informatie (met bronverwijzing); o de voorbereiding voor het gesprek; o het gesprek / de gesprekken met de leerlingen; o een beschrijving (typering) van elke leerling; o jullie conclusies na het gesprek met de mentor; - een individuele beschrijving van <ul style="list-style-type: none"> o de acties die je hebt ondernomen om de namen van je leerlingen te leren kennen. Of dat gelukt is en wat je daarbij lastig vond; o wat je hebt geleerd over jezelf als aankomend leraar naar aanleiding van deze leerwerktaak; o wat je vindt dat je nog zou moeten leren.
Einddatum	<p>Portfolio tussenevaluatie Neem uitwerkingen mee naar de begeleidingsbijeenkomsten. Tijdens die bijeenkomsten bespreek je de voortgang met de SO/IO en met medestudenten.</p>
Taakbeschrijving	<ol style="list-style-type: none"> 1. Werk in tweetallen. 2. Inleiding: Jullie willen een groepje leerlingen van een bepaalde klas nog wat beter leren kennen. Jullie hebben ze tijdens de lessen geobserveerd. Maar nu gaan jullie met ze praten, een gesprek voeren. Je zou zo'n gesprek kunnen beginnen vanuit wat je gezien hebt tijdens de lessen, wat jullie is opgevallen. Maar om daarmee te beginnen is minder gelukkig. Je kunt dat dan beter proberen 'in te pakken' tussen de volgende aandachtspunten voor zo'n gesprek: <ul style="list-style-type: none"> • hun mening over de klas, de school;

	<ul style="list-style-type: none"> • wat ze van de les in dat vak vonden; • wat ze vonden van de basisschool (als je spreekt met brugklasleerlingen) waar ze vorig jaar nog op zaten; • over vrienden in de klas; • over hobby's; • toekomstplannen? <p>3. Leervragen / zoekvragen formuleren:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Welke informatie hebben jullie nodig? b. Met wie moeten jullie afspraken maken? c. Waar en wanneer gaan jullie het gesprek voeren? Kies een rustige plaats en een goed moment. <p>4. Informatie verzamelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Zoek, bijv. in de handboeken, naar informatie over de communicatie met leerlingen, namen kennen, verbale- en non-verbale communicatie, uitstraling, belangstellingswereld van de doelgroep, vragen stellen, etc. Geef in je verslag aan welke handboeken, achtergrondinformatie jullie hebben geraadpleegd. <p>5. Relevante informatie ordenen en verwerken:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Bereid het gesprek goed voor. Hoe gaan jullie zo'n gesprek organiseren: waar zitten jullie? Waar zitten de leerlingen? Spreken jullie met meerdere leerlingen tegelijk? Of stel je je vragen per persoon? Hoe nodig je de leerlingen uit? Hoe ga je bijhouden wat de leerlingen zeggen? b. Welke vragen gaan jullie stellen? Wat wil je te weten komen? Wat is voor jullie het doel van het gesprek? c. Werk jullie voorbereidingen schriftelijk uit. <p>6. Uitvoeren:</p> <p>Stel de leerlingen op hun gemak en geef aan waarom je een gesprek wilt voeren. Leg uit waarom jullie geïnteresseerd zijn in wat ze gaan zeggen. Luister goed naar wat ze te vertellen hebben en probeer daarop te reageren, met aansluitende opmerkingen en/of vragen. Zorg dat er een verslag komt van dit gesprek en geef daarbij aan met wie jullie gesproken hebben.</p> <p>7. Evalueren:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Maak een korte typerende beschrijving van iedere leerling. Noteer van iedere leerling alleen de voornaam bij zijn beschrijving (i.v.m. privacy). b. Toets in overleg met de mentor van de klas jullie bevindingen m.b.t. de betreffende leerlingen. <ul style="list-style-type: none"> • Overeenkomsten: ..... • Verschillen: ..... • Jullie conclusie: ..... • Kijk ook eens naar jullie observatieverslagen van deze klas. Heb je daarbij aantekeningen gemaakt m.b.t. het gedrag van deze leerlingen? In hoeverre is het beeld van die leerlingen door dit gesprek veranderd? c. Wat zijn jullie conclusies na deze ervaringen? <p>8. Van praktijkervaring naar leerervaring:</p>
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Wat heb je naar aanleiding van deze leerwerktaak over jezelf als aankomend leraar geleerd? ○ Wat vind je dat je nog zou moeten leren?
--	---

Thema:	Het pedagogisch klimaat
Koppeling met toetsmatrijs:	2.5 Begeleiden van leerprocessen 8.1.1 Pedagogische driehoek 8.2.1 Opvoeding en onderwijs 8.4 Pedagogiek van het (voorbereidend) beroepsonderwijs
Doelen:	De student: <ul style="list-style-type: none"> • kan de drie basisbehoeften herkennen, benoemen en vertalen naar een lessituatie; • kan aan de hand van voorbeelden uitleggen waarom het inschatten van leerlinggedrag zo complex is; • kan uitleggen wat (het nut van) de pedagogische driehoek is; • kan aan de hand van voorbeelden toelichten waarom het nodig is in de schoolomgeving (omgangs)regels te hanteren; • kan benoemen hoe hij een rustige werksfeer kan scheppen in de les; • kan benoemen hoe hij een veilige leeromgeving kan creëren en hoe hij dit toepast in zijn les; • kan benoemen hoe een negatief relatiepatroon met een leerling doorbroken kan worden tijdens of buiten de les.
Vorbereiding:	Handboek voor Leraren: par. 1.1 + 10.4 Lessen in Orde: par. 1.1 + hfdst.7 + 13.3
Inhoud bijeenkomst:	A. Psychologische basisbehoeften volgens prof.dr. Luc Stevens. <i>(zie Handboek voor Leraren par. 1.1)</i> <ul style="list-style-type: none"> • relatie • competentie • autonomie B. Het pedagogisch klimaat B.1 een krachtige leeromgeving B.2 de pedagogische driehoek B.3 een veilige leeromgeving C. Het doorbreken van een negatief relatiepatroon
Uitwerking in leerwerktaken:	Leerwerktaak 1: De veilige leeromgeving
Nawerk:	Maak een samenvatting op hoofdpunten en/of een of meer mindmaps.

A De psychologische basisbehoeften volgens prof.dr. Luc Stevens

Volgens prof. dr. Luc Stevens wil ieder mens zich ontwikkelen en heeft hij een natuurlijke behoefte aan *relatie, autonomie en competentie*.

Relatie

Leerlingen hebben behoefte aan relatie, zowel met hun leraren als met andere kinderen. Ze willen het gevoel hebben erbij te horen, deel uit te maken van een gemeenschap. Hoewel er in een gemeenschap conflicten zijn en men rekening moet houden met elkaar, voelt men zich er in principe veilig. Kinderen en volwassenen voelen zich gezamenlijk verantwoordelijk voor een goede sfeer en als het lastig is, kan de leerling rekenen op de steun van zijn leraar. In scholen hebben volwassenen veel invloed op de kwaliteit van de relaties. Niet door op de voorgrond te treden, maar juist door vanaf de zijlijn beschikbaar te zijn. Luisteren, vertrouwen bieden, optreden als het echt nodig is, uitnodigende omstandigheden creëren, het goede voorbeeld zijn, uitdagen en ondersteunen, zijn belangrijke pedagogische voorwaarden voor het ontstaan van goede relaties.

Relatie

Ga in gedachten terug naar je eigen middelbare schoolperiode en probeer voor jezelf deze vragen te beantwoorden.

Wanneer had jij echt een klik met een leraar?

- Waar lag dat volgens jou aan?
- Wat deed die leraar/wat kon hij goed, waardoor jij een klik met hem/haar had?

Competentie

Leerlingen willen laten zien wat zij kunnen en zichzelf als nuttig ervaren: ze willen al lerend graag wat stappen verder komen. Dat vraagt om uitdaging. Dat kan alleen als het onderwijs is afgestemd op de mogelijkheden en (basis) behoeften van de leerling. Niet opletten, niet meedoen, onderpresteren, niet durven, het zijn vaak tekenen van afstemmingsproblemen. Een leraar die de ontwikkeling van zijn leerlingen serieus neemt, biedt de leerling ruimte om passende leerdoelen voor zichzelf te formuleren en voor hem haalbare resultaten te boeken. Een combinatie van hoge (en reële) verwachtingen en beschikbaarheid voor hulp en ondersteuning zijn een goede basis voor het ontwikkelen van een gevoel van competentie.

Geef voorbeelden uit je lespraktijk (je observaties en/of eigen lessen) waaruit blijkt dat wordt voorzien in de basisbehoefte 'competentie'.

- a. Wat zie je? Wat doet de leerling? Wat doet de leraar?
- b. Waar zie je aan dat wordt voorzien in de bedoelde basisbehoefte?

Autonomie

Autonomie verwijst naar het gevoel onafhankelijk te zijn. Leerlingen willen het gevoel hebben de dingen zélf te kunnen doen: zélf kunnen beslissen, zelf keuzes maken. Dat kan alleen in een omgeving waarin de eigenheid van de leerling gerespecteerd wordt. Belangrijk hierbij is het bieden van veiligheid, ruimte, begeleiding en ondersteuning soms. Ook moet je ervoor zorgen dat de verbondenheid met de ander er altijd is. Individuele vrijheid is belangrijk en wordt gestimuleerd, maar altijd in relatie met de ander en met behoud van diens vrijheid en jouw verantwoordelijkheid daarvoor. Autonomie verwijst altijd naar relatie.

Autonomie

Beantwoord voor jezelf deze vragen:

- a. Kun jij als student en beginnend docent je eigen keuzes maken?
- b. Stuur jij je eigen leerproces?
- c. Vind je het belangrijk je eigen keuzes te maken en je leerproces te sturen?
Waarom vind je dat wel/niet belangrijk? Wat betekent dat voor je?

(Ruimte voor aantekeningen)

B Het pedagogisch klimaat (verder lezen: zie *Lessen in Orde*, hfdst.7)

(bron: <http://wij-leren.nl/pedagogisch-klimaat-artikel.php>)

Het pedagogisch klimaat omvat alle omgevingsfactoren die bijdragen aan het welbevinden van het kind en waardoor een kind zich verder kan ontwikkelen. Hierbij gaat het om factoren die al aanwezig zijn, maar ook om factoren die een leerkracht weloverwogen creëert. Het pedagogisch klimaat is van groot belang op de ontwikkeling van de leerling, vooral op de sociaal-emotionele ontwikkeling. De leraar is degene die het meest invloed heeft op het pedagogisch klimaat in de klas. *Relatie* is een belangrijk woord hierbij. Leerlingen hebben behoefte aan betrokkenheid, ondersteuning, veiligheid en acceptatie.

Er zijn diverse factoren die een positief effect hebben op de ontwikkeling van de leerling en het leerklimaat in de klas:

- het opdoen van positieve ervaringen;
- de mate van welbevinden;
- het stellen van grenzen en hanteren van regels;
- de mate waarin is voldaan aan de basisbehoeften.

Deze factoren beïnvloeden het pedagogisch klimaat, dat op zijn beurt invloed heeft op de ontwikkeling van het zelfbeeld en het vermogen tot zelfregulatie (cf. autonomie).

B.1 Een krachtige leeromgeving

Wil een leerling zich prettig voelen in zijn leeromgeving, dan moet in zijn basisbehoeften worden voorzien. Hij moet het gevoel hebben erbij te horen (relatie), zijn taken aan te kunnen (competentie) en moet tot op zekere hoogte zijn eigen keuzes kunnen maken (autonomie).

Een krachtige leeromgeving

Je hebt een vmbo-4 klas met 29 leerlingen. Een stuk of acht leerlingen zijn absoluut niet gemotiveerd en nauwelijks aan het werk te krijgen. Tijdens jouw uitleg zitten ze te kletsen of opmerkingen te maken en als ze zelfstandig aan het werk moeten, komt er geen letter op papier.

Bedenk vijf manieren om deze ongemotiveerde leerlingen toch te motiveren voor jouw lessen. Gebruik hierbij de theorie uit paragraaf 1.1 van het *Handboek voor Leraren*. Bespreek jouw oplossingen met je medestudenten.

B.2 De pedagogische driehoek

Wat zou er toch aan de hand zijn?

Simone is een leuke, vriendelijke en hardwerkende leerling in havo-3. Ze is eigenlijk in alle vakken erg geïnteresseerd, let goed op in de les en heeft haar huiswerk altijd puik in orde. Daarnaast is ze ook nog actief in de leerlingenraad en de debatgroep, activiteiten waar ze met enthousiasme en grote inzet vorm aan geeft.

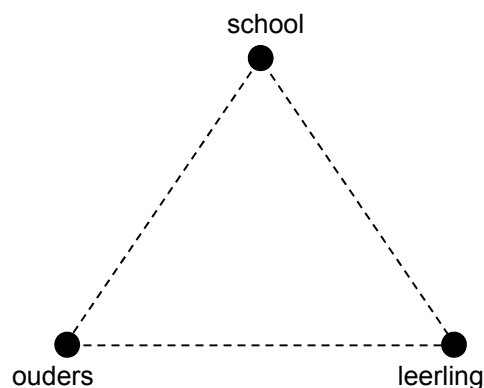
Na de kerstvakantie lijkt Simone opeens een ander meisje te zijn: tijdens de lessen zit ze constant te kletsen met haar klasgenoten, de lesstof lijkt haar totaal niet meer te interesseren en ze is opstandig en vaak zelfs brutaal naar de docenten toe. Aan haar huiswerk doet ze helemaal niets meer en zowel de leerlingenraad als het debatteam heeft ze laten weten dat ze 'het daarmee wel gezien heeft'.

- Bedenk vijf redenen/oorzaken waarom het gedrag van Simone zo sterk veranderd kan zijn in zo'n korte tijd. Wat zou er aan de hand kunnen zijn?
- Simone is geen prater als het om haarzelf gaat. Ze laat maar moeilijk het achterste van haar tong zien. Bedenk drie manieren waarop je er achter zou kunnen komen wat er aan de hand is.

De relatie tussen leerling, ouders en leraar

Bij de opvoeding in en buiten de school zijn ouders, school en leraar betrokken. Ieder heeft daarin zijn eigen verantwoordelijkheid. Ouders moeten weten welke pedagogische doelen de school heeft en welke normen en waarden voor de leraren richtinggevend zijn in de omgang met de leerlingen. Dit is belangrijk voor hen, want zij zijn de eerstverantwoordelijken voor de opvoeding, al hebben ze een deel van deze opvoedingsverantwoordelijkheid overgedragen aan school. Het is goed om de verschillende verwachtingspatronen op elkaar af te stemmen, want dit voorkomt misverstanden. Deze pedagogische doelen, normen en waarden komen tot uiting in de school- en klassenregels. Een schoolteam moet nadenken over de waarden en normen die de leraren in school hanteren.

De pedagogische driehoek is te vatten in nevenstaand schema.

Een goed pedagogisch klimaat

Een goed pedagogisch klimaat wordt in grote mate bepaald door relaties. Dit relatiepatroon wordt duidelijk gemaakt in de al genoemde pedagogische driehoek.

Daarnaast zijn de volgende aspecten van belang:

- de leraar moet aandacht hebben voor de leerlingen en zich in hun situatie in kunnen inleven;
- de leraar moet authentiek zijn en gezag hebben;
- de leraar moet vertrouwen in zijn leerlingen hebben en het zelfvertrouwen van zijn leerlingen ondersteunen, door hen het gevoel te geven dat ze 'het kunnen';
- de leraar heeft respect voor zijn leerlingen en bevordert het onderlinge respect tussen de leerlingen;
- de leraar moet zorgen voor een ordelijke en functionele leeromgeving. Het geeft rust en veiligheid als de leerlingen weten wat er van hen in de les verwacht wordt;
- de leraar stimuleert de zelfstandigheid en het verantwoordelijkheidsgevoel bij zijn leerlingen;
- er zijn heldere regels, dat schept duidelijkheid. Het beste is als er in de school duidelijke, expliciete omgangsregels zijn afgesproken;
- er is een goede, duidelijke structuur in de klas. Dat biedt de leerlingen de nodige zekerheid.

B.3 Een veilige leeromgeving

Veiligheid

Leerlingen leren optimaal in een omgeving waarin ze zich veilig en geaccepteerd voelen. Een leraar moet zo'n omgeving bieden in de schoolklas. Het is niet alleen een *leeromgeving*, maar net zo goed een *leefomgeving*.

Een basisbehoefte van een leerling is dat hij/zij zich veilig voelt. Het is tegelijk een voorwaarde voor de ontwikkeling.

Bernes (*Lessen in orde*, p.33) geeft een stappenplan om een veilige leeromgeving te creëren:

1. rituelen/structuur aanbrengen;
2. gesprekjes met leerlingen over koetjes en kalfjes;
3. samen activiteiten ondernemen;
4. zorg voor echte ontmoetingen..

Een veilige leeromgeving

In gedachten ga je even terug naar je eigen middelbare schoolperiode. Wat vond jij nou een leuke, prettige klas? Probeer vervolgens de volgende vragen te beantwoorden:

- a. Waar lag het volgens jou aan dat deze klas zo prettig was?
- b. Wat was de rol van de school/de leraren/de mentor hierin?

Regels in de klas

Elke docent heeft in al zijn klassen regels nodig. Soms zijn deze heel duidelijk, zelfs opgenomen in een 'reglement', soms zijn ze 'onderhuids' aanwezig en niet schriftelijk vastgelegd. Een en ander hangt sterk af van de persoonlijkheid en Ervaring van de docent. Als startende docent is het uitermate belangrijk na te denken over de regels die jij in jouw klassen wilt hanteren. Ook de manier waarop je jouw regels communiceert naar de leerlingen is een belangrijk aandachtspunt.

- a. Noteer welke normen en waarden jij als docent belangrijk vindt in de klas. Formuleer jouw waarden en normen zeer nauwkeurig.
- b. Bedenk een methode waarmee je jouw gedragsregels het meest efficiënt kunt communiceren naar de leerlingen.
- c. Formuleer binnen het kader van de door jou genoemde waarden en normen vijf gedragsregels waarmee jij het gedrag van je leerlingen wilt/kunt sturen.

C Het doorbreken van een negatief relatiepatroon

Het is niet altijd eenvoudig de aandacht van leerlingen vast te houden. Vaak zijn pubers in allerlei zaken geïnteresseerd, behalve in zaken die volwassenen als belangrijk en waardevol voor ze achten. School is een van die zaken, vandaar dat motivatie en aandacht nogal eens willen verslapen.

Op het moment dat je als docent iets verrassends doet, iets wat de leerlingen totaal niet van je verwachten, kan de aandacht voor de les teruggepakt worden.

Het doorbreken van een negatief relatiepatroon

Bekijk het filmpje over de les van Douwe. Ev. kun je ook nog kijken hoe de leerling over dit lesmoment denkt en hoe Douwe, de docent, het ervaren heeft.

(Op Didiclass, blauwe DVD. Usb stick met opname is in bezit van de opleidingsdocent).

Bedenk een manier waarop jij in deze lastige situatie zou kunnen proberen de relatie met deze leerling te herstellen. Bedenk een verrassende actie!

Presenteer je idee aan je medestudenten.

Thema:	Klassenmanagement: Voorkomen is beter dan genezen!
Koppeling met toetsmatrijs:	2.5 Begeleiden van leerprocessen 3.3.3 Conflicthantering en asymmetrische interactie
Doelen:	De student kan <ul style="list-style-type: none"> • vanuit een ik-boodschap reageren op ongepast gedrag van leerlingen; • het effect van (zijn eigen) non-verbale gedrag tijdens een les benoemen; • een eigen correctieladder opstellen en toepassen in de praktijk; • benoemen in welke fase een conflictsituatie zich bevindt; • benoemen hoe hij adequaat in kan spelen op ordeproblemen in de klas; • de voor- en nadelen benoemen m.b.t. waarderen en corrigeren; • benoemen hoe hij effectief kan waarderen en/of corrigeren tijdens zijn lessen.
Vorbereiding:	Bestuderen uit Handboek voor Leraren: Hoofdstuk 4: par. 4.2, 4.3, 4.5, 4.6 en 4.7 Lessen in Orde: Hoofdstuk 3 en hoofdstuk 5 Coachen op de 5 rollen: Hoofdstuk 5
Inhoud bijeenkomst:	1. Wat verstaan we onder klassenmanagement? Regels op school en in de klas. Wat vind ik gewenst en ongewenst gedrag? 2. Het beïnvloeden van het gedrag van leerlingen in de klas.
Uitwerking in leerwerktaken:	Leerwerktaak 2: Klassenmanagement
Nawerk	Maak een samenvatting op hoofdpunten en/of een of meer mindmaps.

Voorkomen is stuk effectiever

VOORKOMEN IS BETER DAN GENEZEN

1. Wat is klassenmanagement?

Klassenmanagement omvat alle maatregelen die een leraar neemt om een ideaal leer- en werkklimaat te creëren. Met andere woorden: klassenmanagement is de manier waarop het onderwijs georganiseerd wordt. Het gaat hierbij niet alleen om regels, maar om veel meer aspecten: de lesinhoud, de methoden, de manier van werken, de instructie en de relatie tussen leraar en leerlingen. Bij goed klassenmanagement zijn de competenties van de leraar belangrijk, hij/zij moet bijvoorbeeld duidelijk en consequent zijn. En ervoor zorgen dat de lestijd effectief gebruikt wordt. Bij goed klassenmanagement gaat het niet alleen om het goed oplossen van problemen, maar vooral om het voorkomen van problemen.

Als leraar ben je de (bege)leider van processen die zich afspelen in de klas en is het belangrijk dat je weet hoe je die processen kunt besturen. Uit Teitler (pag. 32): “Een docent met verworven gezag stelt grenzen, corrigeert en straft indien nodig. Orde is dan geen doel op zich, maar regelt een goede manier van leren en omgaan met elkaar” (= processen in de klas). Het gaat er om dat de leraar de regie heeft.

Je zorgt ervoor dat je de basisvoorwaarden voor een plezierig en veilig leefklimaat én een goed werkklimaat creëert. Dit doe je door aandacht te hebben voor de behoefte van de individuele leerling: je houdt rekening met de basisbehoeften van leerlingen:

- Relatie
- Competentie
- Autonomie

In de eerste centrale bijeenkomst hebben we gesproken over deze basisbehoeften en over het belang daarvan voor het creëren van een goed en veilig leef- en werkklimaat.

In deze bijeenkomst gaan we wat dieper in op verschillende mogelijkheden van de leraar om het gedrag van individuele leerlingen te sturen. De basis hiervoor is aandacht voor de behoefte van de leerling: vraag je af waar zijn gedrag uit voort komt. Wees creatief en zoek naar manieren om het gedrag van een leerling in een gewenste richting te beïnvloeden.

Voor het reguleren van het gedrag van leerlingen zijn de schoolregels het uitgangspunt.

- Ben je op de hoogte van deze schoolregels?
- Waar kun je ze vinden?

Regels in de klas zijn belangrijk om een werkklimaat te scheppen waarin alle leerlingen kunnen leren in een veilig en plezierig leefklimaat (hoe gaan we met elkaar om?).

Belangrijk bij het formuleren van regels = het maken van afspraken, is dat:

- deze afspraken positief gesteld zijn (aangeven wat leerlingen moeten doen, welk gedrag je van hen verwacht);
- de leerlingen op de hoogte zijn van deze afspraken;
- dat ze bijdragen tot gedrag dat normaal wordt gevonden;
- dat ze zo zijn opgesteld dat ze consequent kunnen worden nageleefd.

Welk gedrag tolereer je wel/niet in je les?

Maak een lijstje van gedragingen die je niet wil.

Zet ze daarna in volgorde van gedrag dat je echt niet tolereert tot minder ernstig gedrag.

(Ruimte voor aantekeningen)

2. Het beïnvloeden van het gedrag van leerlingen in de klas

Gewenst gedrag belonen

Hoe bevorder je / stimuleer je goed gedrag: vooral door gewenst gedrag te waarderen en in mindere mate ongewenst gedrag af te keuren. Zorg voor een positieve benadering: leerlingen met een positieve en preventieve benadering prijzen voor gewenst gedrag. Meestal reageer je als leraar achteraf op bepaald gedrag en dat is dan ook nog meestal negatief. Belangrijker is dat je vooraf (preventief) gedrag in goede banen stuurt door te waarderen en door goed in de gaten te hebben wat er in de klas gebeurt, zodat je snel en effectief kunt handelen om het gewenste gedrag te stimuleren.

Belonen

Beloningen bedenken (zie Lessen in orde, paragraaf 5.1.1., pag. 101-104)

Bedenk (en schrijf op) voor onderstaande categorieën zoveel mogelijk beloningen, zowel voor individuele leerlingen als voor groepen.

- Sociale beloning
- Ruilbeloning
- Activiteitenbeloning
- Materiële beloning

Vergelijk jouw lijst met die van medestudent(en).

Bespreek samen jullie ervaringen met de verschillende vormen van beloningen:

- Wat doe je zelf?
- Wat heb je bij je WPB of andere leraren gezien?
- Wat is je ervaring met de verschillende beloningen? Wat werkte? Waardoor kwam dat? Wat was het effect/resultaat?

Ongewenst gedrag corrigeren

Je wilt als leraar dat leerlingen zich gedragen zoals het hoort, zoals jij het wenst: ze letten goed op, ze leren wat jij wilt dat ze leren, ze houden rekening met elkaar, ze maken hun huiswerk, ze halen goede cijfers, enzovoorts. Natuurlijk zijn er altijd leerlingen die dit gedrag (nog) niet vertonen en over grenzen gaan van wat jij gewenst gedrag vindt.

Als leerlingen iets doen dat buiten de afspraken is, moet het gedrag van de leerling gecorrigeerd worden.

Deze correctie kan klein zijn (aankijken, individueel toespreken, naam noemen), maar kan ook groter van omvang zijn (een schrijfstraf, een extra opdracht, nakomen).

Dit is geheel afhankelijk van de overtreding waaraan de leerling zich schuldig heeft gemaakt. Corrigeren hoort nu eenmaal bij de doelgroep (pubers) waarmee je werkt. Bedenk altijd dat het doel van de correctie/straf het bewerkstelligen van gewenst gedrag is. D.w.z. dat de correctie effectief moet zijn: hoe zorg je ervoor dat de correctie/straf die je geeft ook leidt tot het gedrag dat je wenst?

Het is daarom belangrijk

- dat je direct corrigeert (in de kiem smoren);
- dat de correctie/straf in verhouding staat tot de overtreding;
- dat de correctie/straf in overeenstemming is met de afspraken die jullie gemaakt hebben;
- dat je professioneel reageert;
- dat je op het gedrag reageert en niet op de persoon.

Ongewenst gedrag corrigeren

Eerder heb je aangegeven welk gedrag je ongewenst vindt.

Bedenk eens op welke wijze je zou kunnen laten zien dat je het gedrag van een leerling afkeurt. Op welke manier zou je het gedrag van leerlingen kunnen corrigeren? Welke correcties/straffen zou je leerlingen kunnen geven om het gedrag in een gewenste richting te sturen.

Denk daarbij aan sociale straffen, fysieke straffen, een activiteitenstraf en een materiële straf. (zie Lessen in orde, paragraaf 5.5., pag. 113-119)

- Maak een lijst.

Vergelijk jouw lijst met die van medestudent(en).

Bespreek samen jullie ervaringen met de verschillende vormen van straffen:

- Welke straf(fen) / correcties heb je zelf al eens gegeven?
- Wat heb je bij je WPB of andere leraren gezien en op welk gedrag had die correctie/straf betrekking?
- Wat is je ervaring met straffen? Heb je zelf wel eens een straf gehad?
- Wat was, toen jij op school zat, een straf die op jou veel indruk heeft gemaakt? Hoe kwam dat?
- Welke straf die je ooit gekregen hebt, werkte absoluut niet? Hoe kwam dat?
- Welke straf die je ooit gegeven hebt, werkte absoluut niet? Hoe kwam dat?
- Noem een creatieve straf die je ooit hebt ondergaan, gegeven of gekregen of waar je ooit over gehoord hebt. Voor welke overtreding werd die straf gegeven?

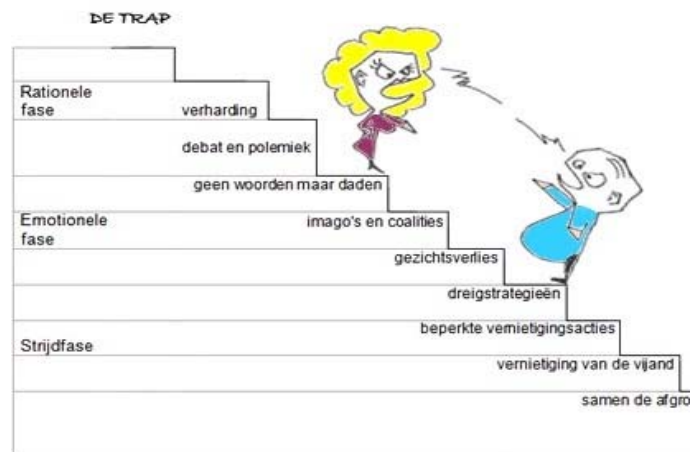
Twee begrippen die nogal eens door elkaar worden gebruikt zijn (maar die toch een verschillende betekenis hebben) zijn:

- De escalatieladder
- De correctieladder

De escalatieladder (Handboek voor Leraren: paragraaf 4.5.2., pag. 159)

De **escalatieladder** is een model dat laat zien hoe een [conflict](#) zich kan ontwikkelen. Het beschrijft de stappen waarin een conflict zich ontwikkelt, en laat zien waar de betrokken partijen (in dit geval: leraar en leerling) zich bevinden in een conflict.

De escalatieladder maakt het verloop van een conflict, de dynamiek, zichtbaar. Het model verschaft inzicht in de fase waarin het conflict zich bevindt en aan de hand hiervan kun je stappen ondernemen naar een trede lager in het conflict.

Verschillende fasen:

Het model onderscheidt drie fasen.

1. De rationele fase. In deze fase wordt er nog gezocht naar win-win-oplossingen, opdat je er allebei zonder gezichtsverlies uit kunt komen. Je hoopt dat de leerling begrijpt waarom je zo gehandeld hebt en de leerling hoopt dat jij begrijpt waar zijn gedrag vandaan kwam. Als dit niet lukt verhardt het gesprek zich, er vallen harde woorden en argumenten dienen niet meer om tot elkaar te komen, maar om de ander te overtuigen en de loef af te steken. Gesprekken worden discussies op het scherp van de snede. Partijen staan op hun standpunt en blijven bij hun eigen gelijk. Het gemeenschappelijke belang raakt uit beeld. Leraar en leerling luisteren niet meer naar elkaar.
2. De emotionele fase. In deze fase gaat het over winnen of verliezen. Partijen maken steeds meer zwart-wit-stereotypen van elkaar, het conflict polariseert en breidt zich uit. Zowel leraar als leerling verzamelen medestanders (bijv. medeleerlingen of mentor/teamleider) voor hun standpunt. Het vertrouwen in elkaar raakt geleidelijk aan volledig zoek. De loopgraven worden betrokken, partijen stellen harde eisen aan elkaar en beginnen te dreigen.
3. In de derde vecht-fase verliest de een of de ander of verliezen beiden. Het is oorlog. De waarheid doet er niet meer veel toe. Rechtvaardigheid ook niet. De redelijkheid is volledig zoek. Alle middelen zijn toegestaan om het ongelijk van de ander aan te tonen en om te zorgen dat je wint en de ander gestraft wordt.

Wanneer een ordeverstoring zich nog op de eerste trede van de escalatieladder bevindt, heb je veel mogelijkheden om met relatief kleine handelingen iets aan het gedrag van de orderverstoorder te doen.

Als het conflict escaleert doordat je bijvoorbeeld niet consequent reageert en/of ingrijpt, wordt het aanzienlijk moeilijker om de orde weer te herstellen. De les is al ernstig verstoord doordat je bijvoorbeeld al herhaaldelijk de les moet stilleggen om corrigerend op te treden.

De correctieladder

<https://www.leraar24.nl/video/1423/orde-straft-geven#tab=0> (4.15 min.)

<https://www.leraar24.nl/video/1364/orde-houden-kleine-misstappen-aanpakken#tab=0>
(3.08)

Orde houden, hoe doe je dat? Rene Kneyber is leraar wiskunde en trainer orde houden. Om de orde te bewaren in de klas is het belangrijk om op de juiste manier te straffen.

Bij onprettig en onbehoorlijk gedrag wordt er op de meeste scholen alleen gepraat (waarschuwingen) en daarna komt meteen het eruit sturen. Dat geeft vaak extra problemen: leerlingen worden eruit gestuurd voor bijvoorbeeld vechten, of voor het gooien van een gum. De coördinator krijgt teveel leerlingen aan zijn/haar bureau, die niet bij de situatie in de klas was en toch voor scheidsrechter moet spelen. En daarbij komt dat veel leerlingen het eruit sturen niet ervaren als straf.

Kneyber pleit er daarom voor dat leraren invulling geven aan het sanctiegat. Beginnen met een verbale reactie, daarna een kleine straf die groter kan worden, en pas als een leerling zijn strafwerk niet maakt, of voor de zoveelste keer de regels overtreedt wordt de leerling eruit gestuurd. De leraar houdt de regie in eigen handen, en alleen de leerlingen waar echt iets mee is belanden bij de coördinator.

Wanneer een leraar voorspelbaar reageert op wangedrag verhoogt dit het respect onder leerlingen voor de regels die hij heeft opgesteld. Leraren die steeds maar wisselen van aanpak komen over als onbetrouwbaar. Een aanpak moet zes weken consequent toegepast worden. Pas dan kun je als zeggen of een aanpak succesvol is.

In het eerste deel van deze bijeenkomst is het waarderen en het afkeuren van gedrag van leerlingen aan de orde geweest. Daarnaast hebben we besproken in welke situatie een beloning aan de orde kan zijn en bij welk voorval je een bepaalde correctie/straf kan geven. Je bent je er van bewust dat voor een bepaalde actie van een leerling er een bepaalde reactie van een leraar kan/moet volgen. Hierbij hanteert elke leraar, vaak onbewust, een zogenaamde correctieladder: een lichte overtreding (bijv. het niet bij zich hebben van de juiste spullen voor een les) wordt door de leraar op een luchtige wijze aangepakt. Brutaal gedrag richting een andere leerling, of het herhaaldelijk verstoren van de les, wordt daarentegen meteen en duidelijk de kop ingedrukt met een passende maatregel.

Er zijn een heleboel manieren om om te gaan met een ordeverstoring door een leerling; van een leerling kort en waarschuwend aankijken tot een leerling eruit sturen. Bij alle mogelijkheden die je hebt is het van belang dat je je houdt aan wat je zegt.

Leraren zeggen soms “nog één keer en dan vlieg je er uit!” en dat drie keer achter elkaar tegen dezelfde leerling. Dat is zinloos dreigen. Als je een dergelijke waarschuwing geeft moet je die waarschuwing bij de eerstvolgende verstoring ook ten uitvoer brengen.

Een veelvoorkomend probleem is dat een leraar wel waarschuwt (“Ik waarschuw nog één keer!”), maar vervolgens niet duidelijk maakt wat er gebeurt na die ene keer.

Tot slot geven leraren vaak heel veel aandacht aan de ordeverstoorder, waardoor die leerling min of meer ‘beloond’ wordt voor zijn negatieve gedrag en de les wordt onderbroken. Je kunt vaak met hele kleine dingen al een boel bereiken, zonder dat je de les hoeft te onderbreken, bijvoorbeeld door een leerling aan te kijken, door de naam van een leerling te noemen midden in je zin, door naast of achter een leerling te gaan staan, etc.

De manier waarop je een leerling vertelt wat je van zijn gedrag vindt bepaalt mede hoe zo’n leerling daar op reageert. De zogenaamde ‘**ik-boodschap**’ (zie Handboek voor Leraren, pag. 160) is daarbij het meest effectief: “Ik vind het vervelend dat...”; “Ik zie nu al voor de derde keer dat ... en vind dat ...”; “Je stoort me in mijn verhaal”.

Je maakt dan duidelijk dat JIJ er last van hebt. De leerling weet daarmee dat jij last van hem hebt en je beroept je op de verantwoordelijkheid van die leerling.

Het ontwerpen van een correctieladder

CORRIGEREN? Weet jij vooraf hoe je op bepaalde situaties reageert? Om voor jezelf duidelijk te krijgen welke maatregelen je allemaal kunt nemen om ordeverstoringen door een leerling te kunnen managen, kun je een correctieladder maken.

Je schrijft eerst alle mogelijk activiteiten op die je zou kunnen uitvoeren (interventies) en zet de minst ingrijpende onderaan. Bijvoorbeeld “negeren”.

Bespreek je correctieladder met je WPB.

Hanteer deze correctieladder in je lessen, werkt ‘t?

Moet je de correctieladder aanpassen?

Voeg de correctieladder toe aan je portfolio.

Denk terug aan een moment dat er zich in jouw klas (waarin je als leraar voor de klas stond of als leerling in de klas zat) een ordeprobleem voordeed.

1. Iedere student beschrijft deze lessituatie in steekwoorden. Denk daarbij aan de 5 W's:
2. Student A vertelt de (les)situatie aan een medestudent.
3. Student B stelt vragen indien nog niet alle aspecten van de (les)situatie helder zijn.
4. Vervolgens reageert student B op deze (les)situatie, passend bij de escalatieladder die hij/zij heeft opgesteld en vanuit de 'ik-boodschap'.
5. Vervolgens wisselen jullie van rol.
6. Deze opdracht kun je meerdere keren herhalen.
7. Evalueer de uitvoering van de opdracht:
  - Wat valt op m.b.t. het verloop van je escalatieladder? (oplopend in strafmaat, zonder al te grote stappen)
  - Voldeed de 'ik-boodschap' die jullie als leraar gaven als aan de richtlijnen?

Opm: Wanneer er geen tijd meer is om deze oefening tijdens deze bijeenkomst te doen kan deze ook door de studenten zelf worden uitgevoerd op een later tijdstip.

Nadat we ons hebben verdiept in gewenst en ongewenst gedrag, in waarderen en afkeuren, in belonen en straffen, in de escalatieladder en in correctieladders, volgt hieronder nog een ingezonden brief die voor enige relativisering van alle theorie zorgt (Charlotte Lebeau heeft het over een escalatieladder, maar bedoelt hier een correctieladder):

ESCALATIELADDERS EN HOESTBUIEN

4 maart 2015

Charlotte Lebeau studeert momenteel af aan de lerarenopleiding Fontys in Tilburg. Daarnaast is ze dit jaar gestart als docent Engels op het Jan Tinbergen College in Roosendaal. De eerste jaren van een startende docent zijn mooi, pittig, leerzaam, frustrerend, en rijk aan (nieuwe) ervaringen. Als gastblogger schrijft Charlotte over haar 'rookie year' als startend docent.

Alle tafels stonden netjes uit elkaar. Een aantal leerlingen had hoopvol gevraagd of ze ergens anders mochten zitten dan op hun vaste plekken. De enige reden dat je dat tijdens een proefwerk wilt, is om te kunnen spieken. Ik stond het niet toe. Leerling A. ging meteen op zijn eigen plek zitten, ver weg van leerling K. Het recht om naast elkaar zitten hadden zij beiden

een week ervoor verspeeld, wegens een absurd hoge interesse in elkaar en totale desinteresse in de les.

"Ga jij maar even op de gang"

Ik maande de klas tot stilte door middel van stemverheffing. Dat is iets wat ervaren docenten altijd verfoeien maar wat ik, met mijn schamele één meter vijfenzestig, koester zoals een ruiter een zweep. Het schrijfpapier was uitgedeeld, alleen de boekjes met de vragen - alle grammatica uit de afgelopen twee jaar - had ik nog vast, toen leerling A. een spectaculaire hoestbui begon. Ik zette hem op de gang en ging verder met uitdelen. Hij heeft het proefwerk - althans, de B-versie - een paar dagen later gemaakt.

Robots

Tijdens mijn opleiding moest ik wel eens escalatieladders maken. Dat zijn een soort consequentielijstjes die je, na het opstellen, meteen als een script in je hoofd dient te programmeren, zodat je als een high-end robot alle input (lees: wangedrag leerlingen) die leerlingen je geven, meteen omzet in de juiste output (lees: straf). Werkt natuurlijk voor geen meter. In het begin vergeet je alle ladders die je ooit gemaakt hebt, dan volgt een pijnlijke periode van straf uitdelen na eerst alles een kwartier te hebben toegestaan. Pas vele jaren later heb je een organisch ontstane escalatieladder in je hoofd waar je nooit meer vanaf komt.

Synchroon hoesten

Als ik een escalatieladder had gemaakt, had hoesten er natuurlijk ook niet tussen gestaan. Hoesten gaat vaak nogal onwillekeurig. De klas van leerling A. heeft echter soms bizarre, synchrone hoestbuien, meestal voordat ik begin met het uitdelen van een proefwerk en ze allemaal stil moeten zijn. En synchrone hoestbuien staan al helemaal niet op mijn escalatieladder. Daarom wachtte ik tijdens de eerste paar hoestbuien, waarin deze klas uitbarstte totdat ze klaar waren. Met als mild gevolg - ook voor hen met een slijmloos strottenhoofd - iets minder proefwerkijd.

"Bij mevrouw Lebeau mag niks"

Terug naar leerling A. Hij accepteerde zijn tijdelijke plek op de gang zonder een kik te geven. De rest van de klas nam het ook niet voor hem op. Niemand riep verontwaardigd dat hij 'alleen maar' hoestte. Logisch, want iedereen wist dat hij eigenlijk het eerste teken voor de Grote Hoestbuishow gaf, zoals hij altijd deed. Dit keer had ik hem te pakken voordat iedereen erin meeging. Sindsdien zijn er geen opzettelijke hoestsalvo's ingezet en heb ik er geen last meer van. Maar ik moest mijn maatregel goed timen. Ik wil natuurlijk niet bekend staan als de lerares waarbij hoesten niet oké is.

Nuances

Escalatieladders gaan niet over fijne nuances van baldadig gedrag. Je leert - zoals zo veel dingen - al doende wanneer je iets kunt bestraffen, en wanneer niet. Soms gaat het breken van een stoelpoot per ongeluk; soms is hoesten strafbaar.

Charlotte Lebeau

Uit: <http://www.onderwijsvanmorgen.nl/hoestbuien-en-escalatieladders/>

Thema:	Klassenmanagement: Begeleiden van leerprocessen
Koppeling met toetsmatrijs:	2.5 Begeleiden van leerprocessen 3.3.3 Conflicthantering en asymmetrische interactie
Doelen:	De student kan: <ul style="list-style-type: none"> • Drie manieren herkennen, benoemen en toepassen om te goochelen met aandacht tijdens de les; • Benoemen hoe hij tijdens zijn lessen zorg kan dragen voor een continu signaal; • Wisselmomenten: instructies SMART formuleren. • Benoemen hoe hij adequaat in kan spelen op ordeproblemen in de klas. Twee manieren om orde te houden benoemen en aangeven hoe hij dit toepast in zijn les.
Voorbereiding:	Meenemen: * lesvoorbereidingsformulier, uitgeprint(!) Bestuderen uit: Handboek voor Leraren: Hoofdstuk 4: par. 4.3, 4.4, 4.6 Lessen in Orde: Hoofdstuk 1: 1.1 +1.2 Hoofdstuk 3: helemaal Hoofdstuk 5: 5.1 t/m 5.6 Hoofdstuk 14.1 t/m 14.3
Inhoud bijeenkomst:	1. Wat verstaan we onder goochelen met aandacht? Hoe ga ik om met wisselmomenten? 2. Wat is het continusignaal en hoe zorg ik daarvoor in mijn les? 3. Wat zijn wisselmomenten en hoe pak ik deze aan? 4. Hoe kan ik effectief inspelen op verstorend gedrag?
Uitwerking in leerwerktaken:	Leerwerktaak 2: Klassenmanagement
Nawerk:	Maak een samenvatting op hoofdpunten en/of een of meer mindmaps.

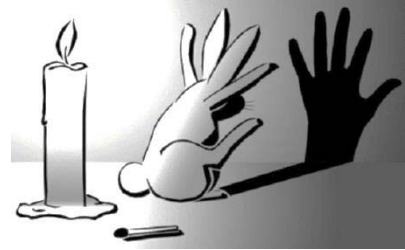
1. De leraar als goochelaar?

Wat is goochelen met aandacht?

'Het is een speelse vorm om gedrag van leerlingen te beïnvloeden zonder het leer- en leefklimaat te bederven'

Welke drie soorten zijn er?

- 1) Goochelen met aandacht;
- 2) Goochelen met tijd en plaats;
- 3) Goochelen van inhoud naar betrekking(=relatie).

IO/SO leest onderstaande situaties één voor één voor.

Jij krijgt per situatie maximaal 3 seconden om te reageren. Hoe kun je 'goochelen' in deze situatie met als doel de leerling weer in het gareel te krijgen?

1. Een leerling komt de klas binnen met zijn pet op.
2. Een leerling weigert de pet op jouw verzoek af te zetten.
3. Een leerling op de achterste rij prikt zijn voorbuurman met een scherp potlood.
4. De voorbuurman die ondanks jouw waarschuwing toch weer geprikt werd, wordt boos en slaat met de vlakke hand zijn belager in het gezicht.
5. Een leerling gebruikt toch stiekem zijn smartphone.
6. Een leerling heeft 10 minuten voor het einde van de les zijn spullen al opgeruimd.
7. Een leerling eet in de klas. Dat is tegen de schoolregels!
8. Een leerling krijgt de slappe lach.
9. Een leerling heeft alweer het huiswerk niet gemaakt, de zoveelste keer! Ze staat ook op dat moment een onvoldoende voor jouw vak.
10. Nadat leerlingen zijn binnengekomen blijven ze druk. Een verzoek tot stilte blijkt niet te werken.
11. Een leerling op de achterste rij zit op twee stoelpoten te wippen. Dit gaat ten koste van de muur en de vloer.
12. Een leerling laat zijn tas op tafel staan.
13. Je ziet een leerling tijdens een proefwerk afkijken bij een andere leerling.
14. Eén van je leerlingen geeft jou bij binnenkomst een compliment over je uiterlijk.

Uit welke 'goocheldoos' je deze reactie hebt getoverd:

- A. De leerling wordt tot de orde geroepen
- B. Je biedt de leerling een keuze aan
- C. Je verplaatst de aandacht

Wissel met de groep ervaringen uit.

Welke reactie(s) vond je het meest gegoocheld? In hoeverre komt dat het resultaat ten goede?

Kijkopdracht:

We bekijken nu de volgende filmpjes (let op: volgorde in filmpjes is belangrijk):
Wat herken je in de filmpjes van wat we zojuist besproken hebben?

<https://www.leraar24.nl/video/1525#tab=0> (04:42 min.)

<https://www.leraar24.nl/video/1540#tab=0> (06:26 min.)

Bekijk de volgende video 'speels gedrag beïnvloeden':

<https://www.leraar24.nl/video/1524#tab=0> (06:03 min.)

- Welk onderscheid maakt Peter Teitler hier in gedrag?
- Welke consequenties heeft dat voor jouw docentgedrag?

Bekijk nu het tweede filmpje van Peter Teitler 'goochelen met aandacht':

<https://www.leraar24.nl/video/1504#tab=0> (06:14 min.)

- Welke stappen worden er gegeven in het corrigeren van gedrag?
- Welke 'tips' geeft hij?

Bespreek met je groepje de uitkomsten.

Wat betekent dit voor jouw handelen in de klas?

Wat ga jij hier concreet mee doen in jouw lessen?

2. Wat is het continu signaal en waarom is dat belangrijk ?

Hoe vloeiender en constanter een les verloopt, hoe makkelijker het is voor leerlingen om betrokken te blijven bij de les. Deze doorgaande lijn in de les noemen we het 'continu signaal'.

Om het continu signaal in je les te krijgen heb je het volgende nodig:

- Een goede *voorbereiding*;
  - Hoe kan ik de leerlingen op een actieve wijze bij de les betrekken?
  - Zijn de lesdoelen naar de leerlingen toe geformuleerd en is er een duidelijke link naar de praktijk?
  - Zit er voldoende/veel afwisseling in werkvormen en opdrachten?

- In de *uitvoering* het continu signaal creëren en vasthouden;
  1. Maak contact met de leerlingen:
    - Oogcontact
    - Creëer eenvoudige routines zoals verwelkoming bij de deur
  2. Behoud de regie:
    - Communicatie loopt via jou!
    - Positief gedrag van leerlingen (h)erkennen.

- Voorkomen dat tijdens *wisselmomenten* het continu signaal verloren gaat.
Benoem haarscherp:
  - Wat moet een leerling doen?
  - Hoe moet de leerling dit aanpakken?
  - Bij wie kan de leerling terecht voor hulp?
  - Tot wanneer heeft de leerling de tijd?
  - Wat doet de leerling met het resultaat?
  - Wat gaat de leerling doen wanneer hij klaar is?Tip: Neem dit op in je lesvoorbereiding.

3. Wat zijn wisselmomenten en hoe pak ik deze aan?

Kijkopdracht:

Bekijk de volgende video van René Kneyber over 'wisselmomenten' en 'SMART formuleren'.

<https://www.leraar24.nl/video/1420#tab=0> (3:11 min.)

Waar staan de letters SMART voor?

- Neem een lesvoorbereidingsformulier voor je. Ga naar het lesdeel waarin je leerlingen een instructie geeft.
Formuleer nu de opdracht volgens de SMART-methode.
- Doe dit ook voor de overige instructies in je les.
- Tip: verwerk dit ook in komende lesvoorbereidingsformulieren.

4. Effectief inspelen op verstorend gedrag, hoe doe ik dat?

In 'Lessen in Orde', paragraaf 5.4 (blz.111), wordt een aantal tips gegeven die kunnen voorkomen dat een probleem escaleert.

- Welke tips herken je omdat je ze zelf al gebruikt?
  - Wanneer heb je gereageerd op deze wijze? Vertel wat er gebeurde en wat jouw reactie was.
  - Wat was het effect/resultaat van jouw reactie?
  - Wat zou je een medestudent adviseren in een dergelijke situatie?
  - Welke tips uit deze paragraaf ga jij binnenkort gebruiken?
- Bespreek dit in kleine groepjes.

Leerwerktaak 1 De veilige leeromgeving	
Doelen	<p>De student kan</p> <ul style="list-style-type: none"> • aangeven welke aspecten bijdragen tot een veilige leeromgeving. • benoemen hoe hij een veilige leeromgeving kan creëren en vasthouden. • benoemen hoe hij dit toepast in de lessen. • benoemen hoe te reageren op situaties die de veilige leeromgeving verstoren. • benoemen hoe negatieve relatiepatronen doorbroken kunnen worden.
Literatuur	<p>Handboek voor Leraren: Hoofdstuk 6; Groepsprocessen 6.1 t/m 6.6 Lessen in Orde: Hoofdstuk 7; Pedagogisch klimaat Hoofdstuk 9; Opvoeders op een lijn Coachen op de vijf rollen van de leraar: Hoofdstuk 5: de Pedagoog</p>
Koppeling toetsmatrijs	2.5 - 3.3.3 – 8.2.1 en 8.4
Competentie	1, 2, 3,
Eindproduct	<p>Het eindproduct bestaat uit 4 onderdelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 4 lesobservaties + ingevulde observatieschema's (eerste versie). (observer twee lessen van 2 verschillende docenten (in totaal 4 lessen)). <ul style="list-style-type: none"> • Werk je lesobservaties (per les) uit, gericht op de wijze waarop de leraar zorgt voor een veilige sfeer gedurende de les. • Evalueer de 4 lesobservaties: <ul style="list-style-type: none"> - Welke overeenkomsten en verschillen zie je? - Wat heb je geleerd over de verschillende manieren waarop een leraar een veilige leeromgeving voor zijn leerlingen creëert? Gebruik voorbeelden in je beschrijving. - Wat heb je geleerd over de wijze waarop een leraar reageert als de veilige leeromgeving in het geding komt? <p>Koppel je bevindingen aan de theorie. Wat heb je gezien? En hoe verhoudt zich dat tot de bestudeerde theorie? Denk aan de bronvermelding (APA).</p> 2. 4 concrete beschrijvingen van (les)situaties waarin jij als leraar duidelijk bezig bent met het creëren of bewaken van de veilige leeromgeving. Wat doe je precies? Wanneer? In welke klas? Welke lln zijn erbij betrokken? Wat is het effect van je handelen? 3. Een reflectie op jouw handelen, waarin je aangeeft hoe jouw handelen zich verhoudt tot de door jou gedane lesobservaties en de bestudeerde theorie.

	<p>Stel jezelf vragen als: Hoe heb ik gehandeld? Wat was het effect daarvan? Ben ik daar tevreden over? Waarom heb ik zó gehandeld? Hoe had het ook gekund? Wat zou dan het resultaat zijn geweest? Waarop baseer ik dat? (lesobservaties/theorie)</p> <p>4. Van praktijk naar leerervaring: Wat heb je geleerd van deze leerwerktaak voor je handelen als leraar? Op welke manier draagt de uitvoering van deze leerwerktaak bij aan het ontwikkelen van je competenties? Hoe ga je verder met de inzichten die je hebt opgedaan n.a.v. deze leerwerktaak? Hoe verwerk je dat in een leerwerkactiviteit? Heeft het uitwerken van deze leerwerktaak leervragen bij je opgeroepen?</p>
Einddatum	<p>Tussenevaluatie stage</p> <p>De uitwerking van deze leerwerktaak neem je op in het stageportfolio-inwording in te leveren t.b.v. de tussenevaluatie. Je krijgt dan feedback op de uitwerking van de leerwerktaak. De definitieve versie lever je in, samen met het stageportfolio, aan het eind van de stage.</p>

Leerwerktaak 2 Klassenmanagement	
Doelen	<p>De student kan</p> <ul style="list-style-type: none"> • aangeven wat hij verstaat onder een krachtige leeromgeving; • d.m.v. voorbeelden aangeven wanneer er wordt voorzien in de basisbehoeften van leerlingen (competentie, relatie en autonomie); • aangeven welke communicatie-adviezen (zie Handboek voor Leraren, pag. 39) hij herkent in lessen van zijn WPB of andere leraren en wat het effect daarvan is op de klas; • manieren herkennen, benoemen en toepassen om te goochelen met aandacht tijdens de les; • aangeven hoe hij tijdens zijn lessen zorg kan dragen voor een continu signaal; • tijdens wisselmomenten: instructies SMART formuleren.
Literatuur	<p>Handboek voor Leraren: Hoofdstuk 1: par. 1.1 Hoofdstuk 4: par. 4.2 t/m 4.6</p> <p>Lessen in Orde: Hoofdstuk 1: 1.1 +1.2 Hoofdstuk 3: 3.2.2 Hoofdstuk 14.1 t/m 14.3</p>
Koppeling toetsmatrijs	<p>2.5 Begeleiden van leerprocessen 3.3.3 Conflicthantering en asymmetrische interactie</p>
Competentie	1, 2, 4, 5 en 7
Eindproduct	<p>Het eindproduct bestaat uit:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2 lesobservatieschema's + analyse/evaluatie (dezelfde klas bij 2 verschillende docenten). 2. 2 lesopnames van eigen lessen + lesvoorbereidingsformulieren van de lessen die je hebt opgenomen + 2 reflecties op de opgenomen lessen. 3. Reflectie op het leerproces en eigen ontwikkeling. <p>Ad 1. Wat heb je waargenomen bij de ander?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bedenk van tevoren welk gedrag je wilt observeren, bestudeer daarom eerst de theorie over <i>de krachtige leeromgeving</i> (zie literatuur). - Maak een observatieschema waarin je de volgende observatie-elementen verwerkt: <ul style="list-style-type: none"> o Inspelen op de basisbehoeften van IIn: competentie, relatie en autonomie; o Communicatieadviezen; o Goochelen met aandacht (hoe, wanneer, effect); o Continu signaal; o Instructie op wisselmomenten. - Observeer 2 lessen van dezelfde klas bij 2 verschillende docenten.

	<ul style="list-style-type: none"> - Evalueer je observatieschema's: Beschrijf in iedere evaluatie de wijze waarop de leraar zorgt voor een krachtige leeromgeving gedurende de les. <ul style="list-style-type: none"> o Welke overeenkomsten en verschillen zie je? o Wat heb je geleerd over de verschillende manieren waarop een leraar een krachtige leeromgeving voor zijn leerlingen creëert? o Vergeet niet de theorie te koppelen aan evaluaties en denk daarbij aan de bronvermelding (APA). <p>Ad 2. Wat heb je waargenomen bij jezelf?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maak een lesvoorbereidingsformulier en een lesopname van je eigen les. - Bespreek na afloop de les met je WPB en medestudent. Verwerk de feedback die je krijgt in je reflectie. - Bekijk de lesopname en schrijf een reflectie op je handelen. Gebruik hiervoor het observatieschema wat je hebt gebruikt om andere docenten te observeren. <p><i>Na enige tijd werk je bovenstaande stappen opnieuw uit. Je hebt de aandachtspunten mbt het creëren van een krachtige leeromgeving verwerkt in je nieuwe lesvoorbereiding. Het heeft de voorkeur om voor een opname van dezelfde klas te kiezen.</i></p> <p>Na afloop heb je: een nieuwe lesopname + LVF + reflectie (incl. feedback).</p> <p>Ad 3. Hoe interpreteer je wat je hebt gezien?</p> <p>Een reflectie op jouw handelen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat heb je geleerd van deze leerwerktaak? Betrek hierin je leerproces van het observeren van een ander, naar het verwerken van aandachtspunten in eigen lessen en de ontwikkeling die je bij jezelf waarneemt. - Wat valt je op? Koppel je bevindingen aan de bestudeerde theorie en vergeet vooral de bronvermelding (APA) niet. - Waar zie je dat aan? (verwijs naar fragmenten uit de video's) - Ben je tevreden? <p>Ad 4. Hoe breng je deze leerervaring in praktijk?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat heb je geleerd van deze leerwerktaak voor je handelen als leraar? - Bij welke competentie(s) past datgene wat je geleerd hebt en waarom? - Hoe wil je dus in de toekomst als leraar omgaan met het creëren en handhaven van een krachtige leeromgeving? - Heeft het uitwerken van deze leerwerktaak leervragen bij je opgeroepen? - Zo ja, welke?
Einddatum	<p>Einde stage.</p> <p>De uitwerking van deze leerwerktaak neem je op in het stageportfolio.</p> <p>Voor datum zie planning.</p>

Beoordelingsrubric leerwerktaak

Gegevens:

Naam:	Lerarenopleiding:
Studentnummer:	Datum:

Voorwaardelijke criteria:

Het document ...	Ja / Nee
... bevat een voorblad met naam, studentnummer, opleiding, module en beoordelend docent.	
... is uiterlijk op datum ingeleverd via Ephorus.	
... is geschreven in correct Nederlands: de leerwerktaak is inhoudelijk goed verzorgd en leesbaar, in foutloos Nederlands geschreven en duidelijk en overzichtelijk vormgegeven.	
...bevat APA-verwijzingen en -literatuurlijst.	
	Indien er bij bovenstaande criteria, en/of bij onderstaande aspecten ten minste één keer met nee / onvoldoende is geantwoord, kan de leerwerktaak niet met een voldoende worden beoordeeld. Indien volledig aan deze voorwaarden is voldaan wordt een punt toegekend.

Criteria	Goed (1 punt)	Voldoende (0,5 punt)	Onvoldoende (0 punten)
Leervraag formuleren	<p>De student...</p> <ul style="list-style-type: none"> • formuleert een concrete leervraag (SMART) met betrekking tot de leerwerktaak, • maakt gebruik van passend onderwijskundig jargon. • maakt een verbinding met zijn of haar voorkennis en maakt inzichtelijk welke leervaardigheden nodig zijn voor het uitvoeren van de leerwerktaak. 	<p>De student...</p> <ul style="list-style-type: none"> • formuleert een concrete leervraag (SMART) met betrekking tot de leerwerktaak, • maakt gebruik van passend onderwijskundig jargon. 	<p>De student...</p> <ul style="list-style-type: none"> • formuleert een leervraag met betrekking tot de leerwerktaak die niet helder genoeg afgebakend en beschreven is.
Criteria	Goed (2 punten)	Voldoende (1 punt)	Onvoldoende (0 punten)
De omgeving van de school als context waarin leren plaatsvindt	<p>De student gaat op onderzoek uit binnen de school, en....</p> <ul style="list-style-type: none"> • maakt een beschrijving van de school als leeromgeving • gaat daarbij in op de elementen die de school als leercontext specifiek maken, • maakt daarbij inzichtelijk welke elementen voor het (eigen) leren interessant en uitdagend zijn. • maakt daarin een vergelijking met een andere context (perspectief) • gebruikt bronnen om de context en aanleiding nader te beschrijven. 	<p>De student gaat op onderzoek uit binnen de school, en...</p> <ul style="list-style-type: none"> • maakt een beschrijving van de school als leeromgeving • gaat daarbij in op de elementen die de school als leercontext specifiek maken, • maakt daarbij inzichtelijk welke elementen voor het (eigen) leren interessant en uitdagend zijn. 	<p>De student gaat op onderzoek uit binnen de school, en...</p> <ul style="list-style-type: none"> • maakt een beschrijving van de school als leeromgeving • gaat daarbij niet of nauwelijks in op de elementen die de school als leercontext specifiek maken, • maakt daarbij onvoldoende inzichtelijk welke elementen voor het (eigen) leren interessant en uitdagend zijn.
Passende literatuur zoeken en bestuderen	<p>De student...</p> <ul style="list-style-type: none"> • gebruikt relevante didactische en/of onderwijskundige literatuur over het onderwerp in de leerwerktaak. 	<p>De student...</p> <ul style="list-style-type: none"> • gebruikt relevante didactische en/of onderwijskundige literatuur over het onderwerp in de leerwerktaak. 	<p>De student...</p> <ul style="list-style-type: none"> • gebruikt niet of nauwelijks zelf op zoek naar relevante didactische en/of onderwijskundige literatuur

	<ul style="list-style-type: none"> • kan een verband verwoorden tussen leervragen en literatuur. • gebruikt deze literatuur en in de theoretische beschouwing beschrijft de student de overeenkomsten en ook de verschillen tussen de bronnen • kan dit geïntegreerd verwoorden in een eigen visie 	<ul style="list-style-type: none"> • kan een verband verwoorden tussen leervragen en literatuur. • deze literatuur en in de theoretische beschouwing beschrijft de student overeenkomsten en ook de verschillen tussen de bronnen 	<p>over het onderwerp in de leerwerktaak.</p> <ul style="list-style-type: none"> • licht het verband tussen leervragen en literatuur onvoldoende toe. • geeft geen heldere beschrijving over de verschillen en overeenkomsten tussen de bronnen.
Uitvoeren van de leerwerktaak	<p>De student...</p> <ul style="list-style-type: none"> • voert afhankelijk van de mogelijkheden van de stageschool de leerwerktaken uit. • beschrijft welke stappen zijn ondernomen • maakt het eigenaarschap van het eigen leren inzichtelijk (zoals het plannen van tijd en inzicht in relatie tot het reguleren van het leerproces) • communiceert dit steeds tijdig met de begeleider en/of opleider 	<p>De student...</p> <ul style="list-style-type: none"> • voert afhankelijk van de mogelijkheden van de stageschool de leerwerktaken uit. • beschrijft welke stappen zijn ondernomen. • communiceert dit steeds tijdig met de begeleider en/of opleider 	<p>De student...</p> <ul style="list-style-type: none"> • voert afhankelijk van de mogelijkheden van de stageschool de leerwerktaken uit. • beschrijft niet welke stappen zijn ondernomen • communiceert onvoldoende
Evalueren	<p>De student...</p> <ul style="list-style-type: none"> • neemt initiatief om de leerwerktaak met de medestudent (indien aanwezig op de stageschool) en met begeleider en/of opleider te evalueren • schrijft een korte reflectie waarin de feedback van de medestudent en/of begeleider en/ of opleider wordt meegenomen. 	<p>De student...</p> <ul style="list-style-type: none"> • neemt initiatief om de leerwerktaak met de medestudent (indien aanwezig op de stageschool) en met begeleider en/of opleider te evalueren • schrijft een korte reflectie waarin de feedback van de medestudent en/of 	<p>De student...</p> <ul style="list-style-type: none"> • neemt deels of onvoldoende initiatief om de leerwerktaak met de medestudent en/of begeleider en/of opleider te bespreken. • reflecteert deels of onvoldoende op de vraag in hoeverre de leerwerktaak bijdraagt aan het bewustwordingsproces van

	<ul style="list-style-type: none"> • reflecteert kritisch op zowel de gemaakte keuzes, het eigen handelen als op het onderzoeksproces en gaat nader in op de vraag in hoeverre de leerwerktaak bijdraagt aan het bewustwordingsproces van de verschillende rollen van de leraar, en wat nodig is voor verbetering. • maakt in de reflectie een terugkoppeling naar het theoretisch kader. 	<p>begeleider en/of opleider wordt meegenomen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • reflecteert nader in op -de vraag in hoeverre de leerwerktaak bijdraagt aan het bewustwordingsproces van verschillende rollen van de leraar, en wat nodig is voor verbetering. 	<p>verschillende rollen van de leraar, en wat nodig is voor verbetering.</p>
--	---	---	--

Leerwerkactiviteit (behorende bij APV4)

In dit cursusboek vind je op pag. 46 de toetsmatrijs met daarin de leerdoelen van de module Klassenmanagement 1 (APV4).

- 1.** Welke aspecten van het klassenmanagement hebben in de afgelopen stageperiode een belangrijke rol gespeeld in jouw lessen?
- 2.** Welke leervraag / leervragen riep dit bij je op?
- 3.** Hoe heb je aan deze leervragen gewerkt? Welke activiteiten heb je ondernomen?
- 4.** Heb je bij het voorbereiden van activiteiten gebruik gemaakt van achtergrondinformatie m.b.t. de betreffende leervraag? Licht je antwoord toe met voorbeelden.
- 5.** Kijk terug op je leerproces: hoe heb je hier sturing aan gegeven, wat heb je geleerd, hoe heb je het geleerde in de praktijk gebracht? > Analyseer en reflecteer.
- 6.** Ben je tevreden over je ontwikkeling op het gebied van klassenmanagement? Waarover wel, waarover niet? Koppel hierbij ook terug naar de doelen uit de toetsmatrijs.
Licht je antwoord toe.
- 7.** Welke twee leervragen komen hieruit voort voor je het vervolg van je stage en/of een volgend stagetraject?
- 8.** Neem de uitwerking van deze leerwerkactiviteit integraal op in je stageportfolio bij competentie 7.

Toetsmatrijs APV 4 Klassenmanagement 1, studiejaar 2016 2017

(Sub)-domein	Omschrijving	Leerdoel/inhoud De student kan...	Percen- tages	Niveau waarop inhoud van het vak moet worden getoetst					
				weten		Weten hoe	Laten zien		
	Bloom			Feitenkennis	Begrip	Toepassen	Analyseren	Evalueren	Creëren
1.	Leren in diverse contexten								
1.4	leerling kenmerken	Twee voorbeelden noemen van de wijze waarop hij didactisch gezien met verschillen in de klas om kan gaan.	10%	5%		5%			
2.	Didactiek								
2.5	Begeleiden van leerprocessen	<p>Vanuit een ik-boodschap reageren op ongepast gedrag van leerlingen;</p> <p>Het effect van (zijn eigen) non-verbale gedrag tijdens een les benoemen;</p> <p>Drie manieren om te goochelen met aandacht herkennen, benoemen en toepassen in een lessituatie;</p> <p>De drie basisbehoeften van een leerling herkennen en benoemen en vertalen naar een lessituatie.</p>	30%		1%	4%	2%		
					1%	4%	2%		
					1%	4%	3%		
					1%	4%	3%		

3	Communicatie, interactie en groepsdynamica								
3.3	Groepsdynamica	Een eigen belonings-/escalatieladder opstellen en vertalen naar een praktijksituatie; Twee manieren om orde te houden benoemen en aangeven hoe hij dit kan toepassen in een lessituatie; Benoemen hoe hij tijdens zijn lessen zorg kan dragen voor een continusignaal; Benoemen hoe hij adequaat kan inspelen op ordeproblemen in de klas; Voor-, en nadelen m.b.t. straffen en belonen benoemen; Benoemen hoe hij effectief kan straffen en/of belonen tijdens zijn lessen;	40%	1%	2%	4%	1%		
			1%	2%	4%	1%			
			1%	2%	4%	1%			
			1%	2%	4%	1%			
8.	Pedagogische kwaliteit								
8.1.	Pedagogische driehoek	De partijen binnen en het belang van de pedagogische driehoek benoemen.	5%	5%					
8.2	Doel, arrangement en voorwaarden in de pedagogiek	Benoemen hoe hij een veilige leeromgeving kan creëren en vertalen naar een lessituatie; Benoemen hoe hij een rustige werksfeer kan scheppen in de les.	10%			10%			

.4	Pedagogiek van het (voorbereidend) beroepsonderwijs	Benoemen hoe een negatief relatiepatroon met een leerling doorbroken kan worden tijdens of buiten de les	5%	5%					
Totaal:			100%	20%	14%	51%	15%		

**De ontwikkeling van je professionele identiteit
in relatie tot je persoonlijke identiteit
(APV 3)**

**Mijn ontdekkingsreis
..past de rol van docent bij mij..**

Inleiding

Tijdens de OS-A heb je waarschijnlijk ervaren dat je als docent een 'duizendpoot' moet zijn. Je geeft niet alleen maar lessen maar je hebt daarnaast nog verschillende andere taken en rollen. Het beroepsbeeld van 'de docent' wordt steeds vager omdat deze afhankelijk is van allerlei factoren bijvoorbeeld de visie van de school waar je werkt, het vak dat je geeft of het schooltype. Doordat het beroepsbeeld steeds vager wordt, wordt het ontwikkelen van een eigen professionele identiteit steeds belangrijker.

Je professionele identiteit ontwikkelt zich gedurende je hele carrière als docent. Deze ontwikkeling vindt plaats door betekenisvolle ervaringen die je opdoet te interpreteren en te herinterpreteren. Het gaat daarbij niet alleen om ervaringen die je opdoet in de professionele praktijk (de professionele dimensie) maar ook in de rest van je leven (de persoonlijke dimensie). Volgens Kelchtermans (1994, 2001, 2007) bestaat de professionele identiteit uit vijf aspecten, namelijk:

1. zelfbeeld,
2. zelfwaardering,
3. motivatie voor het beroep,
4. taakperceptie en
5. toekomstperspectief.

Hierbij wordt onder '**zelfbeeld**' de manier bedoeld waarop een docent tegen zichzelf aankijkt en wat hij van zichzelf vindt (descriptief). Met '**zelfwaardering**' wordt de manier bedoeld waarop een docent een subjectieve mening over zijn eigen functioneren als professional vormt (evaluatief). Met '**motivatie voor het beroep**' worden de motieven bedoeld om wel of niet door te gaan met het uitvoeren van het beroep (conatief). Bij '**taakperceptie**' gaat het erom hoe de docent tegen het goed uitvoeren van zijn eigen werk aankijkt (normatief). En tot slot de term '**toekomstperspectief**', dit wordt gedefinieerd als de verwachtingen die een docent heeft ten aanzien van zijn toekomst in het beroep (prospectief).

Om je eigen professionele identiteit te kunnen vormen is het belangrijk dat je je eigen ervaringen en veronderstellingen onderzoekt en je perspectief verbreedt. Dit doe je tijdens deze stage door samen met medestudenten de eigen (praktijk)ervaringen (uit je stage of andere contexten) te bespreken en elkaar tips en adviezen te geven tijdens begeleide intervisiebijeenkomsten.

Deze intervisiebijeenkomsten vinden plaats tijdens de centrale bijeenkomsten die gepland staan tussen de onderwijsbijeenkomsten en worden begeleid door de schoolopleider (SO) en/of de instituutopleider (IO) van de betreffende school.

In de oriënterende fase van je opleiding is het van belang om je voortdurend de volgende vraag te stellen: Is het beroep van docent **MIJN beroep**?

Tijdens de bijeenkomsten zullen we gericht bezig zijn met het zoeken naar antwoorden op bovenstaande vraag. Anders geformuleerd: **We gaan op ontdekkingsreis.**

Gedurende de twee stageperiodes spelen vragen als:

Is het dit wat ik wil worden?

Hoe verloopt mijn ontwikkeling tot docent?

Wat voor een docent wil ik zijn / wil ik worden?

We gaan op ontdekkingsreis naar antwoorden op deze vragen.

De input van de (intervisie)bijeenkomsten komt dan ook vooral van jou en je medestudenten. De docent geeft hierbij met name structuur van de bijeenkomsten aan en begeleidt het proces. Bij het bieden van structuur zal de docent theoretische denkkaders ter ondersteuning gebruiken.

In deze module is het belangrijk dat je:

1. je bewust bent van de overlap tussen je persoonlijke identiteit en je beroepsidentiteit;
2. beschikt over metacognitieve vaardigheden, dat je jezelf kunt bezien als leraar;
3. je bewust bent van je zelfbeeld, eigenwaarde en beroepsmotivatie;
4. van daaruit kritisch blijft op je taakperceptie en toekomstperspectief;
5. en er achter komt of je in een taak zit, die bij je past.

Om het verhaal van je ontdekkingsreis te vertellen kun je een 'storyline' gebruiken, maar je mag ook een andere vorm kiezen waarmee je de ontwikkeling je professionele identiteit, gekoppeld aan je persoonlijke identiteit, laat zien. In een storyline (of andere vorm) beschrijf je een aantal betekenisvolle ervaringen die, door ze onderling te koppelen, een beeld geven van deze ontwikkeling.

**MISSCHIEN
MOET JE JEZELF
EERST TEGENKOMEN**

**VOORDAT JE
HET KUNT ZIJN**

Loesje

Betekenisvolle ervaringen doe je waarschijnlijk niet alleen op tijdens je stage. Ook in het dagelijks leven kom je ervaringen tegen die van betekenis kunnen zijn voor de ontwikkeling van je professionele identiteit, waarin je keuze voor het docentschap tot uitdrukking komt. Bijvoorbeeld door je contacten met ouders, familie en vrienden. Mening en ideeën van andere mensen in een andere beroepscontext kunnen ook van invloed zijn op jouw antwoord op de vraag: Is het beroep van docent MIJN beroep? Kortom: denk breed!

Hulpvragen

Ten behoeve van het verzamelen en beschrijven (of verbeelden) van betekenisvolle ervaringen, volgen hieronder een aantal hulpvragen:

- A.** Met betrekking tot **zelfbeeld** en **zelfwaardering** (de mens 'in' de leraar):
- Wie ben ik als persoon?
  - Welke eigenschap(en) van mij past/passen goed in mijn rol als docent?
  - Wat zijn mijn kwaliteiten als mens?
  - Wat zijn mijn beperkingen als mens?
  - Hoe zie ik mijn rol als docent?
  - Hoe beoordeel ik mijn eigen functioneren?
  - Wat waardeer ik aan mezelf als mens in relatie tot mijn rol als docent?
- B.** Met betrekking tot de leraar als rolmodel (voorbeeldfunctie) / **taakperceptie**:
- Hoe laat ik als docent zien wie ik ben?
  - Welke eigenschap van mij als mens kan een goed voorbeeld zijn voor mijn leerlingen?
  - Wat leren de leerlingen van mijn 'mens-zijn'?
  - Welke eigenschap van mij is moeilijk/lastig te passen in mijn rol als docent?
- C.** Met betrekking tot mijn **motivatie voor het beroep**:
- Wat zijn mijn drijfveren om docent te willen worden?
  - Wat vind ik belangrijk in mijn handelen als docent?
  - Waarom handel ik zo en niet anders en waarom wringt het als ik het anders doe?
- D.** Met betrekking tot mijn **toekomstperspectief**:
- Hoe kan ik mijn eigen ontwikkeling sturen?
  - Wat voor een docent wil ik in de toekomst worden?
  - Welke toekomstige keuzes maak ik op basis van mijn waarden en normen?
  - Hoe kan ik mijn identiteit als docent verder ontwikkelen?
  - Hoe handel ik in de toekomst meer op basis van de persoon en de professional die ik wil zijn?

Toetsing en beoordeling

Een weergave van de ontwikkeling van je professionele identiteit in relatie tot je persoonlijke identiteit

Gedurende de twee onderwijsperiodes die deze module bestrijkt ga je jouw professionele ontwikkeling in beeld brengen. Je doet gedurende deze periode verschillende ervaringen op tijdens je stage, tijdens je opleiding en in je privé situatie. De intervisiebijeenkomsten helpen bij de bewustwording van het effect van verschillende situaties op de ontwikkeling van je professionele identiteit gekoppeld aan je persoonlijke identiteit en helpen je bij het reflecteren.

De vijf ervaringen die jij als meest betekenisvol voor de ontwikkeling van je professionele identiteit ervaart, ga je in beeld brengen. Met 'meest betekenisvol' worden de ervaringen bedoeld die het belangrijkste zijn voor jouw ontwikkeling als docent.

Het in beeld brengen van de ontwikkeling van je professionele identiteit kun je op twee manieren doen: schriftelijk of beeldend. Schriftelijk kan dit bijvoorbeeld met behulp van een storyline. Hoe je dit precies doet staat beschreven in op pagina 56 'Beschrijving eindproduct'.

Je idee laat je ruim op tijd (enkele weken voorafgaand aan de inleverdeadline) goedkeuren door de opleider.

Motiveer je keuze voor een andere vorm van het eindproduct en gebruik daarvoor de beoordelingsrubric. Kies je voor de beeldende vorm dan gebruik je jouw eigen creativiteit. Je brengt jouw ontwikkeling dan in beeld middels beelden. Denk bijvoorbeeld aan een moodboard, een video-opname, een poster, een plattegrond, een bouwwerk, etc. Welke manier je ook kiest, **de weergave van de ontwikkeling van je professionele identiteit moet altijd voldoen aan de criteria die beschreven staan in de beoordelingsrubric (pag.63)**. Kies je voor de beeldende vorm dan is een mondelinge of schriftelijke toelichting soms noodzakelijk omdat de beelden toelichting vereisen. Je stemt ruim op tijd, met de opleider af hoe je dit aanpakt.

Nadat je de ontwikkeling van je professionele identiteit in beeld hebt gebracht ga je nadenken over jouw ambities voor komend studiejaar. Ook hier heb je weer de keuze om dit schriftelijk of beeldend te doen. Een voorbeeld van de manier waarop je dit schriftelijk kunt doen staat beschreven in 'Beschrijving dossieropdrachten'. Kies je voor de beeldende manier dan gebruik je opnieuw je eigen creativiteit en stem je jouw idee af met de opleider.

Tot slot geef je de gebruikte theorie weer. Je maakt altijd een literatuurlijst volgens de **APA-richtlijnen** ongeacht of je voor de schriftelijke of beeldende vorm hebt gekozen. Wanneer je voor de schriftelijke vorm gekozen hebt, geef je in de tekst ook de literatuur weer volgens de APA-richtlijnen. Wanneer je voor de beeldende vorm gekozen hebt, geef je in je beeld weer waar de theorie jouw geïnspireerd heeft.

Op 7 april lever je je dossier Ontwikkeling Professionele Identiteit tegelijkertijd met je eindportfolio in bij alle begeleiders.

Herkansing

Wanneer 'de weergave van de ontwikkeling van je professionele identiteit' met een onvoldoende wordt beoordeeld krijg je een reparatie-opdracht van de opleider. Hoe deze reparatie-opdracht eruit ziet is afhankelijk van de onderdelen die onvoldoende zijn beoordeeld. Reparatie-opdrachten worden ter herkansing ingeleverd uiterlijk op donderdag 11 mei 2017.

Mocht je cijfer na de reparatie-opdracht nog steeds onvoldoende zijn dan dien je deze module komend jaar in zijn geheel opnieuw te volgen.

Professionele aanwezigheid tijdens de bijeenkomsten

De bijeenkomsten hebben een practicumkarakter. Hierbij staat 'leren van en met elkaar' centraal. Aanwezigheid tijdens de bijeenkomsten is verplicht. Van jou wordt verwacht dat je op een actieve en professionele wijze participeert. Dit wordt beoordeeld door de opleider/begeleider van de bijeenkomsten. Voorwaarde daarvoor is dat je voorbereid aanwezig bent. Als je om bijzondere omstandigheden (ter beoordeling van de docent) een bijeenkomst afwezig bent dan ben je verplicht de inhoud van de bijeenkomst zelfstandig in te halen.

Wanneer een student wel aan de aanwezigheidsplicht heeft voldaan maar bij beide toetsingsmomenten, van het desbetreffende studiejaar, geen voldoende heeft gehaald, zal hij het daarop volgende studiejaar eveneens opnieuw moeten deelnemen aan lessen en toetsing van de module. In beide gevallen moet de student de module dus in zijn geheel opnieuw volgen.

Beoordeling eindproduct APV3

Het eindproduct voor APV 3 wordt o.a. getoetst aan de hand van een storyline of andere vorm, waarin je de ontwikkeling van je professionele identiteit in relatie tot je persoonlijke identiteit in beeld brengt. Dit doe je aan de hand van de hulpvragen die op pagina 52 staan. Op pagina 56 vind je een beschrijving van de onderdelen van het eindproduct. Voor de beoordeling van het eindproduct gebruiken we een beoordelingsrubric, zie pag. 63.

Score

Voor ieder onderdeel dat met een voldoende wordt beoordeeld krijg je 1 punt. Voor ieder onderdeel dat met een goed wordt beoordeeld krijgt je 2 punten. In totaal zijn er 15 punten te behalen.

Aantal te behalen punten	Eindcijfer
15 p	10
13 – 14 p	9
11 – 12 p	8
9 – 10 p	7
8 p	6
0 - 7 p	onvoldoende

Binnen het onderdeel 'Een beschrijving van je ontwikkeling in verhaal-/beeldvorm' mag een van de doelstellingen met een onvoldoende beoordeeld worden mits dit gecompenseerd wordt met een doelstelling die met een goed beoordeeld wordt. Bij twee of meer onvoldoendes binnen dit onderdeel moet de student reparatie uitvoeren.

Binnen de overige onderdelen 'Toekomstperspectief, ambities volgend schooljaar' of 'Een overzicht van de gebruikte literatuur' mag geen van de doelstellingen met een onvoldoende worden beoordeeld. Wanneer dit wel het geval is dient de student een reparatie uit te voeren.

Reparatie-opdrachten worden ter herkansing ingeleverd op **11 mei 2017**.

Mocht het eindcijfer van de student na de reparatie-opdracht nog steeds uitkomen op een onvoldoende dan dient de student de module opnieuw te volgen tijdens het daarop volgende studiejaar.

Beschrijving eindproduct

Wanneer je voor de schriftelijke variant 'de storyline' kiest, volg je onderstaande opdracht:

1. Een weergave van de ontwikkeling van je professionele identiteit in relatie tot je persoonlijke identiteit.

Je geeft een beschrijving van de wijze waarop de betekenisvolle ervaringen van invloed zijn geweest op de ontwikkeling van je professionele identiteit. Doe dit in ongeveer 200 woorden per ervaring. (noteer het aantal woorden aan het eind van de beschrijving) Zoals eerder in deze module beschreven, bestaat je professionele identiteit uit 5 aspecten: zelfbeeld, zelfwaardering, motivatie voor het beroep, taakperceptie en toekomstperspectief (Kelchtermans 1994; 2001; 2007). De betekenisvolle ervaringen hoeven zich niet te beperken tot de stage-ervaringen, maar kunnen ook voortkomen uit andere levenservaringen.

Beschrijf iedere ervaring volgens de volgende stappen:

1. Beschrijf de ervaring en de context waarin deze heeft plaatsgevonden.
Bijv.: Tijdens mijn stage gaf ik les aan een brugklas vmbo. Toen ik ..... heb ik ..... meegemaakt.
2. Beschrijf waarom jij die ervaring als betekenisvol beleeft.
Bijv.: Deze ervaring is belangrijk geweest voor mijn ontwikkeling omdat....
3. Benoem aan welk(e) aspect(en) van de professionele identiteit (Kelchtermans 1994; 2001; 2007) deze ervaring gekoppeld kan worden en wat deze ervaring betekent voor de ontwikkeling van jouw professionele identiteit.
Bijv.: Deze gebeurtenis zegt over mijn zelfbeeld dat....
4. Bespreek je ervaring met medestudenten en/of je WPB of andere collega's. Beschrijf welke invloed de ontvangen feedback heeft gehad op de ontwikkeling van jouw professionele identiteit.
Bijv.: De reactie van ..... was.... hierdoor heb ik geleerd dat ...
5. Beschrijf welke theorie een bijdrage heeft geleverd aan de ontwikkeling van je professionele identiteit en op welke wijze.
Bijv.: Dit sluit aan bij de besproken/bestudeerde theorie over... hierdoor heb ik een ander inzicht gekregen, namelijk dat....
6. Beschrijf welke rode draad je ziet tussen de verschillende ervaringen. Zie jij verschillende kenmerken van je professionele identiteit bij meerdere ervaringen terug komen of zie je juist veel verschillen in wie je bent of in je eigen handelen tijdens verschillende gebeurtenissen.
Bijv.: Dit zag ik ook terug bij mijn eerste ervaring daar ....
Bijv.: Ik merk op dat ik bij de eerste ervaring die ik beschrijf heel anders reageer dan nu. De situaties zijn vergelijkbaar..... dat mijn reactie nu anders is komt door....

2. Toekomstperspectief: ambities volgend studiejaar

N.a.v. je storyline breng je jouw ambities voor het volgende studiejaar schriftelijk in beeld. In een verslag maak je duidelijk op welke wijze je volgend studiejaar aan de ontwikkeling van je professionele identiteit wilt werken. Beschrijf alle 5 de aspecten van de professionele identiteit. Dit document kun je gebruiken als startdocument voor APV5 Visie op het beroep.

Bijv.: Wanneer ik kijk naar de ontwikkeling van mijn professionele identiteit wil ik m.b.t. tot het aspect 'Zelfbeeld' werken aan .... Dit ga ik doen door.....
M.b.t. het aspect 'Zelfwaardering' wil ik gaan werken aan.... Dit ga ik doen door.... Etc.

3. Een overzicht van de gebruikte literatuur

In de tekst die je geschreven hebt bij onderdeel 1 en 2 verwijs je in de tekst naar de gebruikte theorie. Dit doe je volgens de APA-richtlijnen. Vervolgens maak je een literatuurlijst waarin alle gebruikte bronnen overzichtelijk en volgens de APA-richtlijnen worden weergegeven.

Een beknopte versie van de APV-richtlijnen vind je op de opleidings SharePoint.

Op de volgende site staat ook een overzicht met tips

<https://www.scribbr.nl/category/apa-stijl/>

en een filmpje hoe je dit kunt toepassen in een Word-document

<https://www.scribbr.nl/apa-stijl/opmaak-van-je-apa-literatuurlijst/>.

Bijeenkomsten Ontwikkeling Professionele Identiteit

De professionele identiteit bestaat volgens Kelchtermans (1994; 2001;2007) uit vier aspecten. Tijdens de bijeenkomsten zullen deze aspecten besproken worden.

Hieronder volgen enkele (literatuur)suggesties voor het bespreken van de vier aspecten:

1. De persoon van de leraar

Bij de behandeling van dit thema staan de aspecten **'zelfbeeld en zelfwaardering'** centraal. Vragen die besproken kunnen worden met studenten zijn:

- Waarom is het zinvol om je bewust te zijn van je zelfbeeld?
- Wat maakt inzicht in eigen kernkwaliteiten, valkuilen, uitdagingen en/of allergieën van belang/betekenisvol?
- Hoe ontwikkelt het zelfbeeld zich? Wat is de definitie van het zelfbeeld?

Hulpvragen zijn ook:

- Wie ben ik als persoon?
- Welke eigenschap(pen) van mij past/passen goed in mijn rol als docent?
- Wat zijn mijn kwaliteiten als mens?
- Wat zijn mijn beperkingen als mens?
- Hoe zie ik mijn rol als docent?
- Hoe beoordeel ik mijn eigen functioneren?
- Wat waardeer ik aan mezelf als mens in relatie tot mijn rol als docent?

Onderwerpen die hierbij aan de orde kunnen komen zijn:

- reflecteren, feedback geven
- het ijsbergmodel
- de kernkwaliteiten kwadranten van Ofman

Literatuur die hierbij aan de orde kan komen:

- Plaatje kernkwadranten Ofman. http://www.wdl.nl/kennisbank_en_publicaties/-li/denkmodellen_voor_change.aspx
- Korte film van Daniel Ofman waarin hij in drie minuten het principe van kernkwadranten uitlegt. <http://www.youtube.com/watch?v=x6al9K6C6Jc>
- Korte film van Marc van Seters waarin het volgens hem onderbelichte maar essentiële middelpunt van het model wordt toegelicht. <http://www.youtube.com/watch?v=s6pjmNynYNI>

2. De leraar als rolmodel

Bij de behandeling van dit thema staat het aspect **'taakperceptie'** centraal.

Denk hierbij aan vragen als:

- Waarom is het zinvol om je bewust te zijn de reactie die jouw manier van communiceren uitlokt bij leerlingen?
- Hoe laat ik in de praktijk zien wie ik ben?
- Wat leren mijn leerlingen van de manier waarop ik handel?
- Waarin kan ik het goede voorbeeld zijn voor mijn studenten?
- Hoe kan ik leerlingen motiveren?

Hulpvragen zijn ook:

- Hoe laat ik als docent zien wie ik ben?
- Welke eigenschap van mij als mens kan een goed voorbeeld zijn voor mijn leerlingen?
- Wat leren de leerlingen van mijn 'mens-zijn'?
- Welke eigenschap van mij is moeilijk/lastig te passen in mijn rol als docent?

Onderwerpen die hierbij aan de orde kunnen komen zijn:

- Conflicthantering
- Roos van Leary
- De docent legt kort de basis van de 'Roos van Leary' uit aan de studenten. Het gaat er hierbij niet om dat de studenten alle 8 de 'taartpunten' kunnen benoemen maar dat ze de begrippen boven en onder (verticale as, mate macht en invloed) en samen en tegen (horizontale as, mate van persoonlijke afstand of nabijheid) begrijpen en begrijpen dat 'bovengedrag', 'ondergedrag' uitlokt en visa versa en dat 'samengedrag', 'samengedrag' uitlokt en 'tegedrag', 'tegedrag' uitlokt. De kern moet zijn dat je als docent een rolmodel bent voor de leerlingen en dat je middels je verbale en non-verbale handelen een reactie uitlokt bij leerlingen.
  - Een filmpje waarin deze assen worden uitgelegd:
<http://www.leraar24.nl/video/5614> (2.05 min.)
  - Een filmpje waarin wordt uitgelegd hoe je er als docent voor kan zorgen dat je van tegen-gedrag naar samen-gedrag kunt gaan
<http://www.leraar24.nl/video/5622> (2.08 min.)
- Modeling

Literatuur:

- Brok, P, den (2009). De ideale docent is tolerant en gezaghebbend. *Didactief*, 10, 26-29.

3. Motivatie voor het beroep

Denk hierbij aan vragen als:

- Waarom is inzicht in het '*hidden curriculum*' van belang voor leraren?
- Welke werkvormen vind je het meest geschikt om de morele ontwikkeling van leerlingen te bevorderen?
- Welke invloed heeft mijn taakopvatting op het afleveren van 'goede werk'?
- Wat is voor mij de definitie van een goede leraar?
- Wat zijn mijn drijfveren om een goede leraar te willen zijn?

Onderwerpen die hierbij aan de orde kunnen komen zijn:

- Waarden en deugden
- Normatieve (morele) professionaliteit
- Omgaan met dilemma's

Achtergrondliteratuur die aan de orde kan komen m.b.t. het *'hidden curriculum'*:
<http://www.jaapboonstra.nl/wp-content/uploads/2012/11/Witman-verborgen-curriculum.pdf>

4. De professional als zelfsturende leraar

Bij de behandeling van dit thema staat het aspect **'toekomstperspectief'** centraal.

Denk hierbij aan vragen als:

- Wat voor een docent wil ik in de toekomst graag worden?
- Hoe kan ik mijn eigen ontwikkeling sturen?
- Hoe kan ik mijn identiteit als docent verder ontwikkelen?
- Hoe handel ik op basis van de persoon en de professional die ik wil zijn?
- Hoe kan ik (leren) zelf nieuwsgierig te zijn naar de wereld om mij heen?

Onderwerpen die hierbij aan de orde kunnen komen zijn:

- Het leren van een leraar, zie ook het G-schema op de volgende pagina.
- Intrinsieke en extrinsieke motivatie.
- Het leren van een leerling, pygmalion effect.

Het G-schema

Het G-schema is een hulpmiddel dat gebruikt kan worden om erachter te komen welke (onbewuste of automatische) gedachten ertoe leiden dat een bepaalde gebeurtenis bepaalde gevoelens bij je wakker roept. Deze gevoelens leiden tot bepaald gedrag en dat gedrag leidt weer tot bepaalde gevolgen.

Gebeurtenis → gedachten → gevoelens → gedrag → gevolgen

Het onderstaande schema helpt om een concreet voorbeeld uit te werken door nauwkeurig te omschrijven:

1. de gebeurtenis waar het om gaat;
2. de gevoelens die deze bij je oproept;
3. het gedrag dat je vertoont;
4. de gevolgen die dat heeft.

Vervolgens krijgen deze twee stappen een plek:

5. ga na welke gedachten je hebt (je gedachten zijn vaak onbewust en automatisch, dus het kost even wat moeite om ze onder woorden te brengen): het zijn deze gedachten die je gevoel bepalen!
6. vervang deze gedachten, als je ontdekt hebt dat ze veelal irreëel of disfunctioneel (negatief) zijn, door gedachten die wel reëel of functioneel (positief) zijn.

Tenslotte kun je nadenken over het nieuwe gevoel dat er zijn zal, het nieuwe gedrag dat je gaat vertonen en de nieuwe gevolgen die dat zal hebben:

7. bedenk welke gevoelens er dan zullen zijn
8. stel je je nieuwe gedrag voor
9. denk na over de gevolgen die er dan zullen zijn.

Gebeurtenis	1	
Gedachten	5	6
Gevoelens	2	7
Gedrag	3	8
Gevolgen	4	9

Literatuurlijst Ontwikkeling Professionele Identiteit (APV3)

- Kelchtermans, G. (2012). *De leraar als (on)eigentijdse professional. Reflecties over de "moderne professionaliteit" van leerkrachten*. Paragraaf 2.1. De persoon van de leraar, 8-10. KULeuven: Centrum voor Onderwijsbeleid, -vernieuwing en lerarenopleiding. Verkregen op 30 september 2015. Via:
https://www.onderwijsraad.nl/upload/documents/publicaties/volledig/notitie-kelchtermans-ku-leuven-20120250_1029.pdf
- Kelchtermans, G. (1994). *De professionele ontwikkeling van leerkrachten basisonderwijs vanuit het biografisch perspectief (Studia Pedagogica, nr 17)*. Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Kelchtermans, G. (2001). *Reflectief ervaringsleren voor leerkrachten. Een werkboek voor opleiders, nascholers en stagebegeleiders*. Deurne: Wolters Plantyn.
- Kelchtermans, G. (2007). Professional commitment beyond contract. Teachers' self-understanding, vulnerability and reflection. In J. Butcher & L. McDonald (Eds.), *Making a difference: Challenges for teachers, teaching, and teacher education* (pp.35-53). Rotterdam: Sense Publishers.
- Leraar24: over de beroepsidentiteit: <https://www.leraar24.nl/dossier/3988/versterking-van-de-beroepsidentiteit#tab=0>

Beoordelingsrubric

Het eindproduct (de storyline of anderszins) wordt beoordeeld door de docent middels onderstaande rubric:

Onderdeel:	Doelen	Goed 2 punt	Voldoende 1 punt	Onvoldoende 0 punten
Een beschrijving van de ontwikkeling van je professionele identiteit in relatie tot je persoonlijke identiteit	De student kan... feedback ontvangen ten behoeve van de ontwikkeling van zijn eigen professionele identiteit	De student beschrijft welke betekenis de gekregen feedback heeft voor de ontwikkeling van zijn professionele identiteit. EN Koppelt dit aan zijn handelen in de praktijk.	De student beschrijft welke betekenis de gekregen feedback heeft voor de ontwikkeling van zijn professionele identiteit.	De student maakt geen of nauwelijks gebruik van gekregen feedback bij het beschrijven van de ontwikkeling van zijn professionele identiteit.
	voor hem of haar betekenisvolle ervaringen beschrijven en/of verbeelden	De student beschrijft/verbeeldt minimaal 5 betekenisvolle ervaringen. EN Beschrijft/verbeeldt volledig duidelijk de context waarin deze hebben plaatsgevonden EN Benoemt volledig helder waarom de ervaring betekenisvol is voor hem of haar.	De student beschrijft/verbeeldt 5 betekenisvolle ervaringen EN Beschrijft/verbeeldt nagenoeg duidelijk de context waarin deze hebben plaatsgevonden. EN Benoemt grotendeels helder waarom de ervaring betekenisvol is voor hem of haar.	De student beschrijft/verbeeldt minder dan 5 betekenisvolle ervaringen. OF Beschrijft/verbeeldt de context waarin deze heeft plaatsgevonden niet duidelijk. OF De student beschrijft/verbeeldt wel betekenisvolle ervaringen maar benoemt niet waarom deze betekenisvol zijn voor hem of haar.
	in een storyline of anderszins verschillende betekenisvolle ervaringen met elkaar verbinden en de betekenis voor de ontwikkeling van zijn professionele identiteit aangeven.	De student benoemt in zijn beschrijving /verbeelding hoe verschillende ervaringen met elkaar verbonden zijn EN Kan daarvan de betekenis aangeven voor meerdere aspecten van zijn professionele identiteit.	De student benoemt in zijn beschrijving/verbeelding hoe verschillende ervaringen met elkaar verbonden zijn EN Kan daarvan de betekenis aangeven voor een van de aspecten zijn professionele identiteit.	De student benoemt in zijn beschrijving/verbeelding niet hoe verschillende ervaringen met elkaar verbonden zijn OF Verbindt ervaringen wel aan elkaar maar kan daarvan de betekenis voor een van de aspecten zijn professionele identiteit niet aangeven.

	<p>Beschrijven/ verbeelden welke betekenis de theorie heeft geleverd aan de ontwikkeling van hun eigen professionele identiteit.</p>	<p>Er is een sterke koppeling gemaakt tussen de theorie en de ontwikkeling van de eigen professionele identiteit.</p> <p><u>EN</u></p> <p>Er is gebruik gemaakt van meer dan 2 literatuurbronnen</p> <p><u>EN</u></p> <p>De theorie wordt volledig juist geïnterpreteerd.</p>	<p>Er is deels een koppeling gemaakt tussen de theorie en de ontwikkeling van de eigen professionele identiteit.</p> <p><u>EN</u></p> <p>Er is gebruik gemaakt van 2 literatuurbronnen</p> <p><u>EN</u></p> <p>De theorie wordt grotendeels juist geïnterpreteerd.</p>	<p>Er is niet of nauwelijks een koppeling gemaakt tussen de theorie en de ontwikkeling van de eigen professionele identiteit.</p> <p><u>OF</u></p> <p>Er is gebruik gemaakt van minder dan 2 literatuurbronnen</p> <p><u>OF</u></p> <p>De theorie wordt grotendeels onjuist geïnterpreteerd.</p>
	<p>zijn ontwikkeling betreffende zijn professionele identiteit beschrijven/ verbeelden m.b.v. 4 thema's: 1. de leraar als persoon; 2. de leraar als rolmodel; 3. de motivatie voor het beroep; 4. het toekomstperspectief.</p>	<p>In het eindproduct komen alle 4 de thema's minimaal 1 keer aan de orde.</p> <p><u>EN</u></p> <p>Alle gebeurtenissen zijn gekoppeld aan de juiste thema's.</p>	<p>In het eindproduct komen alle 4 de thema's minimaal 1 keer aan de orde.</p> <p><u>MAAR</u></p> <p>Niet alle gebeurtenissen zijn gekoppeld aan de juiste thema's.</p>	<p>In het eindproduct komen niet alle 4 de thema's aan de orde.</p> <p><u>EN</u></p> <p>Niet alle gebeurtenissen zijn gekoppeld aan de juiste thema's.</p>
	<p>op leesbare, zichtbare, navolgbare wijze het eindproduct vormgeven.</p>	<p>De ervaringen zijn volledig duidelijk beschreven/opgebouwd en daardoor goed te volgen voor de lezer</p> <p><u>EN</u></p> <p>De student maakt nauwelijks spelfouten.</p> <p><u>EN</u></p> <p>De student hanteert formeel taalgebruik.</p> <p><u>EN</u></p> <p>De student hanteert volledig correcte zinsstructuren.</p>	<p>De ervaringen zijn grotendeels duidelijk beschreven/opgebouwd en daardoor voldoende te volgen voor de lezer</p> <p><u>EN</u></p> <p>De student maakt nauwelijks spelfouten.</p> <p><u>EN</u></p> <p>De student hanteert formeel taalgebruik.</p> <p><u>EN</u></p> <p>De student hanteert grotendeels correcte zinsstructuren.</p>	<p>De ervaringen zijn onduidelijk beschreven/opgebouwd en daardoor niet goed te volgen voor de lezer</p> <p><u>OF</u></p> <p>De student maakt herhaaldelijk spelfouten.</p> <p><u>OF</u></p> <p>De student mengt formeel en informeel taalgebruik</p> <p><u>OF</u></p> <p>De student hanteert incorrecte zinsstructuren</p>

<p>Toekomst- perspectief.</p> <p>Ambities volgend schooljaar</p>	<p>zijn ambities ten aanzien van de ontwikkeling van zijn professionele identiteit beschrijven voor volgend schooljaar.</p>	<p>N.a.v. het eindproduct (de storyline of anderszins) maakt de student duidelijk op welke wijze hij volgend schooljaar aan de ontwikkeling van zijn professionele identiteit wil werken. Hij belicht hierbij alle 5 aspecten van de professionele identiteit.</p> <p>EN</p> <p>De student toont de samenhang tussen meerdere aspecten van de professionele identiteit.</p>	<p>N.a.v. het eindproduct (de storyline of anderszins) maakt de student duidelijk op welke wijze hij volgend schooljaar aan de ontwikkeling van zijn professionele identiteit wil werken. Hij belicht hierbij alle 5 aspecten van de professionele identiteit.</p>	<p>N.a.v. het eindproduct (de storyline of anderszins) maakt de student onvoldoende duidelijk op welke wijze hij volgend schooljaar aan de ontwikkeling van zijn professionele identiteit wil werken.</p> <p>OF</p> <p>De student belicht niet alle 5 aspecten van de professionele identiteit.</p>
<p>Een overzicht van de gebruikte literatuur</p>	<p>gebruikte literatuur volgens de APA-richtlijnen weergeven wanneer het gaat standaard verwijzingen van boeken, artikelen en internetbronnen.</p>	<p>n.v.t</p>	<p>De gebruikte literatuur is volgens de APA-richtlijnen weergegeven wanneer het gaat om standaard verwijzingen van boeken, artikelen en internetbronnen. Dit geldt voor zowel literatuurverwijzingen in de tekst als de literatuurlijst.</p>	<p>Bij het weergeven van de literatuur is geen gebruik gemaakt van de APA-richtlijnen. Of er is wel een poging gedaan om de APA-richtlijnen toe te passen maar deze zijn grotendeels fout toegepast.</p>

Toetsmatrijs APV3 Professionele ontwikkeling, studiejaar 2016-2017

Sub)- domein	Omschrijving	Leerdoel/inhoud De student kan...	Percenta ge	Niveau waarop inhoud van het vak moet worden getoetst					
				Weten		Weten hoe	Laten zien		
	Bloom			Feitenkennis	Begrip	Toepassen	Analyseren	Evalueren	Creëren
6	Professionele docent								
6.1	Werken aan eigen professionele ontwikkeling	feedback ontvangen ten behoeve van de ontwikkeling van zijn eigen professionele identiteit; voor hem of haar betekenisvolle ervaringen weergeven; verschillende betekenisvolle ervaringen met elkaar verbinden en de betekenis voor de ontwikkeling van zijn professionele identiteit aangeven; aangeven welke betekenis de theorie heeft geleverd aan de ontwikkeling van zijn eigen professionele identiteit; zijn ambities ten aanzien van de ontwikkeling van zijn professionele identiteit beschrijven voor volgend schooljaar.	75%			15%		15%	
							15%		15%

Onderzoeksleerlijn									
	Schrijven	gebruikte literatuur volgens de APA-richtlijnen weergeven wanneer het gaat standaard verwijzingen van boeken, artikelen en internetbronnen. op een duidelijke en navolgbare wijze zijn verhaal vormgeven;	25%			10%			
						15%			
Totaal:			100%			40%	15%	45%	

Bijlage 1 Hulpmiddel bij het schrijven van een leerwerkplan voor de Oriënterende stage B (OS-B)

Competentie 1	Interpersoonlijke competentie	Oriënterende stage OS-B
1.1 Effectief communiceren	<i>Is in staat om contact te maken met leerlingen, medestudenten, begeleiders en collega's</i>	
	<i>Toont basisbetrokkenheid t.a.v. leerlingen, medestudenten en begeleiders</i>	
	<i>Beschikt over voldoende effectieve communicatieve basisvaardigheden (spreken, actief luisteren, schrijven)</i>	
	Communiqueert in voldoende correct Nederlands, zowel mondeling als schriftelijk	
	<i>Staat open voor de mening en ideeën van anderen</i>	
	<i>Kan leerlingen, medestudenten, begeleiders en collega's respectvol tegemoet treden</i>	
1.2 Het onderhouden van een juiste gezagsrelatie	<i>Is in staat om vanuit de rol van leraar contact te maken met leerlingen</i>	
1.3 Het effectief overbrengen van informatie	Laat in eigen optreden durf en enthousiasme zien	
	<i>Vertoont voldoende expressief spreekgedrag. De non-verbale communicatie ondersteunt de verbale communicatie (o.a. stemvolume, articulatie, intonatie, oogcontact, gezichtsexpressie)</i>	

Competentie 2: Pedagogische competentie		Oriënterende stage OS-B
2.1 Waarden, normen en overtuigingen/opvattingen	<p><i>Handelt en communiceert respectvol met anderen vanuit zijn eigen kennis en opvattingen. Hij is bereid zijn uitspraken en handelen van daaruit te verantwoorden.</i></p> <p><i>Hij respecteert de opvattingen van anderen.</i></p>	
2.2 Verschillen tussen leerlingen	Ziet verschillen tussen leerlingen m.b.t. (ordeverstorend) gedrag en beschrijft het sociale klimaat in de groep	
	Observeert en beschrijft verschillen tussen leerlingen (diversiteit)	
2.3 Zorgleerlingen	<p>Is op de hoogte van de zorgstructuur in de school.</p> <p>Is op de hoogte van de taken en bevoegdheden van een leerlingbegeleider</p>	
2.4 Het scheppen van een veilig leer- en leefklimaat	Laat in eigen gedrag enthousiasme en nieuwsgierigheid zien.	
	Verdiept zich aantoonbaar in de (leer)prestaties van leerlingen.	
	Is in staat belangstelling voor leerlingen te tonen.	
2.5 Leren leren	Daagt lln. uit om vragen te stellen en toont vertrouwen in de capaciteit van leerlingen	
	Gebruikt de inbreng van leerlingen op een positieve manier in het onderwijsleerproces	

Competentie 3: Vakinhoudelijk / Vakdidactische competentie		Oriënterende stage OS-B
3.1 Vakdomein	<i>Beheerst de lesstof voldoende om een (deel van een) les adequaat voor te bereiden met behulp van een lesformulier</i>	
	Beheerst de lesstof voldoende om delen van een les uit te voeren	
3.2 Voorbereiding	Informeert regelmatig bij de WPB naar de voorkennis van de leerlingen	
	<i>Toont aan dat hij gebruik maakt van voorgeschreven (vak)didactische literatuur bij zijn lesvoorbereiding</i>	
3.3 Uitvoering	<i>Kan een les uitvoeren zoals die is voorbereid volgens klassikaal instructiemodel / directe instructiemodel</i>	
	Geeft een heldere opbouw in de leerstof van een les aan	
	Sluit aan bij de belevingswereld van de leerlingen	
3.4 Evaluatie	Controleert of de lesdoelen van de les behaald zijn.	
	Kan eenvoudige of gesloten toetsen nakijken aan de hand van een aangereikt correctiemodel.	
3.5 Observeren en begeleiden	Observeert hoe de docent op verschillende manieren lesgeeft en zijn onderwijs aanpast aan verschillende klassen/doelgroepen.	
	Is in staat om zijn onderwijs (vak)didactisch te verbeteren op basis van feedback.	

Competentie 4: Organisatorische competentie		Oriënterende stage OS-B
4.1 Organiseren en plannen	<i>Kent de te hanteren regels en afspraken van de school en houdt zich daar aan</i>	
	<i>Zet zijn voorbereidingen voor eenvoudige onderwijsactiviteiten op schrift</i>	
	<i>Kan een balans aanbrengen in de organisatie van propedeuse activiteiten, persoonlijke werkzaamheden en de organisatie van zijn activiteiten in de school</i>	

Competentie 5: Samenwerken met collega's		Oriënterende stage OS-B
5.1 Werkverhouding	<i>Zoekt actief contact met zijn begeleiders en toont interesse in collega's en medestudenten</i>	
	<i>Is aanspreekbaar op eigen gedrag</i>	
	<i>en houdt zich aan afspraken.</i>	
5.2 Schoolorganisatie	Toont interesse in de schoolorganisatie buiten het microniveau van de klas	

Competentie 6: Samenwerken omgeving		Oriënterende stage OS-B
6.1 Professioneel (doelmatig) contact: plannen, weten en doen	Verkent en beschrijft relaties van zijn school met andere belanghebbenden.	

Competentie 7: Reflectie en ontwikkeling		Oriënterende stage OS-B
7.1 Persoonlijke leerdoelen	<i>Reflecteert op persoonlijke leerdoelen</i>	
	<i>Reflecteert op eigen handelen</i>	
	<i>Werkt op een planmatige manier aan zijn eigen ontwikkeling</i>	
7.2 Onderzoekende houding	<i>Onderzoekt de vraag "wil en kan ik leraar worden" en kan dit verwoorden</i>	
7.3 Oordeelsvorming	Is in staat door verkenning en oriëntatie een oordeel over de beroepspraktijk te geven	

Bijlage 2 Reflecteren: het ABCD reflectie model

Een weekreflectie schrijven: in het HBO kun je er nauwelijks omheen. Reflecteren is een vorm van bewust nadenken, een essentieel onderdeel van leren uit praktijkervaring. Er zijn vele manieren om een weekreflectie te schrijven. Dat kan bijvoorbeeld volgens het STARRT-model. Ook het ABCD-model geeft handvaten voor reflecteren.

Wat is reflecteren?

Reflecteren is een vorm van leren, maar ook een vaardigheid die men zich eigen moet maken. Het is tegelijk een belangrijke HBO-competentie. Reflecteren begint met het kijken naar je eigen gedrag. Een lerende houding is een absolute voorwaarde voor reflecteren. Je reflecteert op je gedrag in een bepaalde situatie. Als je je bewust bent van de situatie waarop je wilt reflecteren, dan moet je jezelf (bij voorkeur open) vragen stellen over jouw gedrag in de situatie.

Doel van reflecteren

Reflecteren is een middel om te leren handelen in toekomstige situaties. Het doel van reflecteren is om je bewust te worden van je eigen handelen en gedrag, teneinde het persoonlijke professioneel handelen te verbeteren in toekomstige beroepssituaties.

Abstract denken, een voorwaarde voor reflecteren

Het is mogelijk om de vaardigheid Reflecteren te leren. De voorwaarde is echter wel dat je in staat bent abstract te denken. Het vermogen tot abstract denken ontwikkelt zich in de adolescentie. Je gaat nadenken over je eigen gedrag en het effect op anderen.

Weekreflectie schrijven: inhoud weekreflectie

Er zijn verschillende manieren en modellen om een weekreflectie te schrijven. De globale opzet is als volgt: In het eerste gedeelte beschrijf je de situatie waarover je gaat reflecteren. Wat gebeurde er? Wie waren er bij betrokken? Je geeft vervolgens een beschrijving van je eigen handelen. Welke activiteiten heb jij verricht in de gegeven situatie? Wat was het effect op de leerlingen? Welke resultaten zijn er geboekt? Wat ga je doen om jouw handelen te verbeteren?

Maar als je nog geen lessen geeft, c.q. nog niet handelt als docent, dan kun je beter een weekreflectie schrijven volgens het ABCD model.

De reflectie volgens het model van Korthagen

Korthagen onderscheidt 5 fasen die doorlopen worden. Er is sprake van een spiraal, omdat fase 5 het begin is van een nieuwe cyclus. Het model van Korthagen wordt ook wel de "reflectiespiraal" genoemd.

- **Fase 1:** = handelen. Wat wilde ik bereiken? Waar wilde ik op letten? Wat wilde ik uitproberen?
- **Fase 2:** Terugblikken op het handelen
  - Vanuit lerarenperspectief: wat wilde/deed/dacht/voelde ik?
  - Vanuit leerlingperspectief: wat wilden/deden/dachten/voelden de leerlingen?
- **Fase 3:** Bewust worden van de belangrijke aspecten
- **Fase 4:** Formuleren van handelingsalternatieven

Reflecteren met het STARRT model

Als je zelf les (delen van lessen) gaat geven, gebruik dan het STARRT-model voor de weekreflectie. Dat staat voor:

- **Situatie**
- **Taak**
- **Actie**
- **Resultaat**
- **Reflectie**

Reflecteren volgens het ABCD model

Een eenvoudige manier van reflecteren op beginnersniveau is het ABCD-model:

- **Aan de hand:** beschrijving van de situatie die je gezien hebt;
- **Belangrijk:** wat was voor jou belangrijk in die situatie?
- **Conclusie:** welke conclusies trek jij daaruit?
- **Doorgaan:** welke acties ga je ondernemen?

Welke vorm van reflecteren je ook gebruikt, **BELANGRIJK** daarbij is dat je **iedere weekreflectie** begint met een terugblik op de acties die je je de week daarvoor had voorgenomen. Hoe is het daarmee gegaan? Wat heb je daarvan geleerd?

Fase	Tijd	Leerdoel Inhouden / leerstof	Activiteit leraar (werkvormen)	Activiteit leerlingen	Hulpmiddelen	Controle hoe weet je of lln. het leerdoel beheersen? Waarom merk / zie je dat?
Inleiding						
Kern						
Afsluiting						

Bijlage 4

Voorbeeld van ingevuld Lesvoorbereidingsformulier

Student Inschrijfnummer Collegejaar	Let er op dat <u>alle</u> gegevens zijn ingevuld	School Groep + aantal WPB OD IO	Let er op dat <u>alle</u> gegevens zijn ingevuld	Uitvoeringsdatum Lokaal Datum	Let er op dat <u>alle</u> gegevens zijn ingevuld
<p>Aan welke competenties wil ik deze les werken?</p> <p>Hier geef je aan welk <i>docenthandelen</i> je wilt verbeteren. Waar wil je aan werken? Bedenkt dat wat je hier schrijft een relatie moet hebben met je <i>leerwerkplan</i> en dat je acties en het resultaat daarvan moeten terugkomen in de <i>weekreflectie</i>.</p>		<p>Hoe ga ik dat concreet doen?</p> <p>Geef hier concrete <i>acties</i> aan: hoe ga je dat deze les doen? Wat doe je om ervoor te zorgen dat je bepaald docentgedrag verbetert?</p>		<p>Hoe bepaal ik of er vooruitgang is geboekt?</p> <p>Geef hier concreet aan welk resultaat je verwacht? Wanneer en waaraan zie je dat je acties geslaagd zijn en je bereikt hebt wat je wil bereiken? Schrijf eerst op <i>wát je wil bereiken</i> en dan <i>waaraan je dat kunt zien</i>.</p>	
<p>Lesonderwerp: Vermeld hier het thema van de les die je gaat geven.</p>					
<p>Lesdoelstellingen: Denk er aan dat lesdoelen SMART moeten worden geformuleerd, in handelingstermen. Gezien vanuit de leerling. Wat wil je dat de leerlingen leren in deze les?</p> <p>De leerling kan.....</p> <p>De geformuleerde lesdoelen zijn gelijk aan de vakdoelen voorzover deze doelen te maken hebben met het vak. Zijn er ook lesdoelen die te maken hebben met bijv. samenwerking,.., dan maak je een onderscheid in Vakdoelen en andere lesdoelen.</p> <p>Met Taaldoelen bedoelen we bijvoorbeeld het uitdagen van leerlingen om een eigen mening te formuleren, om woorden te kunnen omschrijven, om teksten samen te vatten. Dat zijn doelen die te maken hebben met het gebruik van taal (de Nederlandse taal).</p> <p>Kernbegrippen / vaktaalwoorden: dat zijn moeilijke woorden die in de les door jou gebruikt worden, of die in het lesmateriaal voorkomen. Je schrijft ze op het LVF en indien nodig schrijf je de uitleg in een bijlage erbij. Dat je ze opschrijft in het LVF heeft te maken met je lesvoorbereiding: je bent je er bewust van dat er, voor de doelgroep, moeilijke woorden voorkomen.</p>					

Verwachte of aangenomen beginsituatie:

Geef aan:

- Wat de leerlingen al kennen en kunnen m.b.t. dat wat je in deze les wilt gaan behandelen;
- Waar je rekening mee moet houden voor wat betreft het lokaal, het aantal leerlingen, of er leerlingen zijn waar je speciaal op moet letten;
- Of er nog andere omgevingsfactoren zijn waar je rekening mee moet houden bij de start van de les.

Fase	Tijd	Inhoud/leerstof (leerdoel)	Activiteit leraar (werkvormen)	Activiteit leerlingen	Hulpmiddelen	Controle Is het leerdoel bereikt? (zie kolom 3) (per fase toetsen)
	09.20	Welkom / gastheer Noteer ev. aanwijzingen voor jezelf. Bijv.: petten af en oortjes uit. Snel gaan zitten en boeken pakken				Tip: kijk voor je begint of alles er ook zo uitziet als jij wil: zijn alle tassen van tafel? Zijn alle petjes af? Enz.
Inleiding	09.25	Wat ga je doen? Met welk doel? De uitwerking van wat je gaat doen (uitleg, vragen stellen), neem je op in een bijlage bij het LVF. Geef hier alleen het nummer van de bijlage aan.	Wat ga je doen? Hoe ga je dat doen? - Klassikaal - Onderwijs leergesprek - Lln. moeten introductieopdracht in groepjes uitwerken - Etc.	Wat doen de leerlingen? - Luisteren - Aantekeningen maken - Samen opdracht uitwerken - Etc.	Bijvoorbeeld: - Digibord - Lesboek - Artikel - Andere extra documenten - Voorwerpen - Voorbeeldmateriaal	Waaraan kun je zien/horen of het doel dat je met deze aanpak/uitleg/oefening voor ogen had, geslaagd is. Wanneer weet je of de leerlingen het begrepen hebben? Waaraan zie/hoor je dat?
Kern	09.35	Wat ga je doen? Met welk doel? De uitwerking van wat je gaat doen (uitleg, vragen stellen), neem je op in een bijlage bij het LVF.	Wat ga je doen? Hoe ga je dat doen? - Klassikaal - Onderwijs leergesprek	Wat doen de leerlingen? - Luisteren - Aantekeningen maken	Bijvoorbeeld: - Digibord - Lesboek - Artikel - Andere extra documenten	Waaraan kun je zien/horen of het doel dat je met deze aanpak/uitleg/oefening voor ogen had, geslaagd is.

		Geef hier alleen het nummer van de bijlage aan.	- Lln. moeten introductieopdracht in groepjes uitwerken - Etc.	- Samen opdracht uitwerken - Etc.	- Voorwerpen - Voorbeeldmateriaal	Wanneer weet je of de leerlingen het begrepen hebben? Waaraan zie/hoor je dat?
	09.45	Idem	idem	idem	idem	idem
	10.00	Idem	idem	idem	idem	idem
Afsluiting	10.10	Op welke manier ga je de les afsluiten? Met welk doel? De uitwerking van wat je gaat doen (uitleg, vragen stellen), neem je op in een bijlage bij het LVF. Geef hier alleen het nummer van de bijlage aan.	Wat ga je doen en hoe ga je dat doen?	Wat doen de leerlingen?	idem	Hoe bepaal je of de leerlingen de lesstof begrepen hebben? Waaraan zie/hoor je dat?

Evaluatie WPB

De WPB en medestudent die de les geobserveerd hebben, hebben allebei een LVF. Zij noteren hieronder allebei de feedback op de uitgevoerde les. Zij letten o.a. heel goed op de manier waarop je aan de slag gaat met de oefendoelen die je op de eerste pagina van dit LVF hebt genoteerd. Daarnaast zullen zij ieder hun eigen feedback formuleren gerelateerd aan jouw ontwikkeling en de leervragen die in je reflecties voorkomen.

Voor jouw ontwikkelproces is het goed als je hier **zelf een aantal punten aangeeft waarop je graag feedback wilt hebben deze les.**

Na afloop van de les ontvang je het LVF met de feedback van WPB en medestudent. Op die manier heb je altijd schriftelijke feedback op je les. Met deze feedback en met je eigen terugblik op de lessen die je gegeven hebt, schrijf je je weekreflectie.

- Bijlage 1:** Bordschema
Bijlage 2: Uitleg + vragen .....
Bijlage 3: Extra oefening bij.....

Bijlage 5 Reflectie 'Marieke Knip'- model

Marieke Knip

Reflectie week 9: 24-02-2016 – 25-02-2016

26-02-16

Interpersoonlijk competent

Ik heb ooit de tip "betrek de leerlingen meer bij je uitleg" van mijn WPB gekregen. Ik probeer dit steeds meer te doen. Op donderdag gaf ik een uitleg over de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd. Omdat de leerlingen hier al veel over wisten, was dit een goede mogelijkheid om de leerlingen heel veel bij mijn uitleg te betrekken. Dit heb ik dan ook gedaan. Samen met de leerlingen heb ik elk aspectje van de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd gevonden en opgeschreven op het bord. Ik stelde veel vragen aan de leerlingen en ik merkte dat zij het leuk vonden om goede antwoorden te geven. Ik was erg tevreden over de interactie tijdens deze uitleg.

Pedagogisch competent

Op vrijdag was mijn WPB ziek. Ze had mij gevraagd om al haar lessen over te nemen, zodat de leerlingen toch aan de slag konden. De laatste klas die ik op die dag had, hadden allemaal geen boeken bij zich. Dit kwam doordat ze allemaal dachten dat de les uit zou vallen. Ik heb ze daarom de hele les laten lezen, dit deed ik omdat zij dit leesboek binnenkort uit moeten hebben. Maar deze leerlingen vonden het niet heel leuk om een uur lang te lezen. Na een half uur begonnen ze dus allemaal te kletsen.

Omdat de leerlingen die wel wilden lezen, was dit geen gewenst gedrag. Daarom heb ik de leerlingen gezegd dat ik het de rest van de les ook nog stil wilde hebben. Ik wilde dat de leerlingen me serieus zouden nemen, daarom heb ik gezegd dat degene die ik nog zou horen een hoofdstuk uit het boek over moest schrijven. De leerlingen zijn nog twintig minuten in stilte gaan lezen.

Vakinhoudelijk en didactisch competent

Normaliter geef ik les aan de hand van verschillende PPT's, deze maak ik zelf of ik haal ze uit de methode Nieuw Nederlands. Maar tijdens een onverwachte les in week 9 heb ik gebruik gemaakt van een uitgebreide aantekening op het bord. Dit had ik eigenlijk nog nooit gedaan.

Ik vond het een fijne ervaring, want zo sla je zeker niks over. Alles wat op het bord staat bespreek je dan ook echt. Bij een PPT kun je wel eens wat vergeten om te vertellen.

Een volledige aantekening op het bord kost wel wat meer tijd, maar een goede uitleg heeft soms ook tijd nodig.

Organisatorisch competent

Omdat mijn WPB en ik bij mijn tussenevaluatie af hadden gesproken dat ik meer lessen zou gaan geven, heb ik tijdens week 9 en 10 meer lessen gegeven dan normaal. In week 9 waren dit allemaal onverwachte lessen, omdat we tijdens de vakantie geen duidelijke afspraken hadden gemaakt.

In week 10 heb ik 4 lessen voorbereid, maar omdat ik de lessen over had genomen van mijn WPB, zijn dit er 7 geworden.

Ik heb tijdens deze weken gemerkt dat niet alleen voorbereide lessen, maar ook onverwachte lessen heel goed kunnen gaan. Ik merkte dat ik ontspannen de lessen in ging en dat ik me hierdoor niet zo druk maak.

Competent in het samenwerken met collega's

Op vrijdag had ik een lesbezoek van mijn IO. Ik had nog geen eerder bezoek gehad van haar. Omdat mijn IO mij uiteindelijk gaat beoordelen voor mijn stage, was dit wel nodig.

Ze heeft tips en tops opgeschreven voor mijn les, deze waren waardevol voor mij. Het is altijd fijn als er verschillende mensen komen kijken, want iedereen ziet toch weer iets anders waar ik op kan letten.

Competent in het samenwerken met de omgeving

Tijdens een bijeenkomst hebben we met verschillende stagiair(e)s van de verschillende scholen in Helmond een intervisie gehouden aan de hand van de incidentmethode. Iedere stagiair(e) deelde een lastige casus. Daarna hebben we met z'n allen twee situaties uitgekozen, zodat we deze uitgebreid konden gaan behandelen.

Ik vind deze methode van intervisie heel erg fijn, omdat we zo echt van elkaar kunnen leren.

Competent in reflectie en ontwikkeling

Tijdens een intervisiebijeenkomst van twee weken geleden hebben we het model directie instructie behandeld. We hebben toen als opdracht gekregen om deze in de les toe te gaan passen in een les en om het eens in een reflectie te verwerken. Ik heb in de les dus gelet op het model directe instructie en deze ga ik vandaag in mijn reflectie, die je hieronder kunt lezen, verwerken.

STARTT

.....

Bijlage 6   Reflecteren volgens het STARRT model

Situatie

- Beschrijf de situatie. Wat is er gebeurd?
- Wie waren de betrokkenen?
- Waar/wanneer speelde het zich af?
- Waarover ging het precies?
- Wat was de aanleiding?

Taak

- Wat was jouw taak in de situatie?
- Wat was je rol? Wat was je functie?
- Wat moest je doen?
- Wat werd er van je verwacht?
- Wat was je doel? Wat waren je doelen?
- Wat was je voornemen? Had je een plan?

Actie

- Wat heb je werkelijk gedaan?
- Hoe heb je het aangepakt?
- Welke afwegingen hebben daarin op dat moment een rol gespeeld?
- Wat dacht je? Wat voelde je? Wat zag je voor je?
- Wat was precies jouw aandeel of inbreng?

Resultaat

- Wat was het gevolg van jouw actie bij jezelf en wat was het gevolg bij andere betrokkenen?
- Wat was het gevolg op de sfeer?
- Wat was de invloed op het proces? Konden jullie nog goed verder werken?
- Wat was de invloed van jouw aandeel (van je actie) op het resultaat dat je wilde bereiken.

Reflectie

- Was het resultaat van je actie dat wat je er mee wilde bereiken?
- Was je hier tevreden mee? Wat zou je een volgende keer anders doen?
- Wat was de feedback van je WPB?
- Onderbouw deze situatie en je handelen laat zien dat je een competentie uit het competentieprofiel. Als je dat kan, geef dan aan hoe je scoorde voor deze competentie.

Transfer

- Wat neem je mee naar de toekomst?
- Waarin ben je gegroeid?
- Aan welke leervraag uit je leerwerkplan kun je dit koppelen?
- Bij welke competentie hoort dit?
- Welke nieuwe leervraag kun je stellen?
- Welke literatuur heb je hierbij gebruikt en wat heb je gebruikt uit de literatuur?

Bijlage 7 Directe Instructie model voor het Voorgezet Onderwijs

Start van de les	<ol style="list-style-type: none"> 1. Maak rustig contact met de klas en met individuele leerlingen. 2. Bespreek samen de doelen van de les. 3. Bespreek de opzet van de les, en zet die op bord (= <i>spoorboekje</i>).
Terugblik	<ol style="list-style-type: none"> 4. Bespreek samen de voorafgaande stof. 5. Bespreek samen het huiswerk.
Presentatie	<ol style="list-style-type: none"> 6. Onderwijs de nieuwe stof kort en bondig, in kleine stappen, in interactie. 7. Geef daarbij voorbeelden, schema's, beelden of filmpjes. 8. Gebruik heldere taal, licht de vaktaal toe. 9. Ga tijdens de uitleg steeds na of leerlingen het begrijpen. 10. Vermijd uitweidingen, let op de spanningsboog van de klas. 11. Verwoord eventueel samen met de leerlingen nogmaals de hoofdzaken. 12. Doe nieuwe vaardigheden voor, denk hardop, laat leerlingen hardop meedenken. 13. Stel vragen over moeilijkheden die zich daarbij voordoen. 14. Vergroot stapsgewijs de moeilijkheidsgraad.
Instructie voor zelfstandig werken	<ol style="list-style-type: none"> 15. Geef een duidelijke verwerkingstaak, die voor de leerlingen te doen is. 16. Zorg voor een geleidelijke toename van de moeilijkheidsgraad. 17. Bespreek met de leerlingen hoe ze de taak aan kunnen pakken. 18. Start de verwerkingstaak zo nodig samen. Doe de vaardigheden voor en denk hierbij hardop, geef leerlingen steeds meer taken. 19. Zorg dat de leerlingen direct beginnen, maak duidelijk wanneer het af moet zijn. Bij voorkeur (voor een afgesproken deel) binnen de les. 20. Geef aan wat ze moeten doen als ze vastlopen. 21. Geef aan wat ze aan verbreding of verdieping kunnen/moeten doen als het af is. 22. Laat de leerlingen weten dat hun werk wordt gecontroleerd. 23. Zeg de leerlingen dat ze elkaar mogen helpen. 24. Bepaal samen met de leerlingen wie extra uitleg nodig heeft.
Klas in tweeën: zelfstandige verwerking en verlengde instructie	<ol style="list-style-type: none"> 25. Je hebt samen met de leerlingen bepaald wie extra uitleg nodig heeft. 26. Laat die leerlingen bij elkaar gaan zitten. Gebruik daarvoor steeds hetzelfde systeem (een rij, een tafelgroep, vooraan, bij je eigen tafel. ...). 27. Bespreek met hen nogmaals de stof, in kleinere stapjes, met veel interactie en controle op hun begrip. 28. Zet daarna ook hen met de klassikale verwerkingstaak aan het werk.
Zelfstandige verwerking	<ol style="list-style-type: none"> 29. Alle leerlingen zijn nu zelfstandig aan het werk, observeer de leerlingen. 30. Loop na een vijftal minuten (eventueel volgens een vaste route) door het lokaal. 31. Help leerlingen individueel, maar stimuleer ze zelf na te denken. 32. Zorg voor een ononderbroken oefenfase. Dus stoor de leerlingen niet door klassikaal ingrijpen of door hardop praten. 33. Kijk het werk zo snel mogelijk samen met de klas na.
Afsluiting van de les	<ol style="list-style-type: none"> 34. Plan een paar minuten in voor een goede afsluiting. 35. Herhaal samen de belangrijkste punten die in de les aan de orde zijn geweest. (= <i>leerdoelen</i>) 36. Verbind ze aan het doel van de les: wat heb je nu geleerd? (= <i>lesdoelen</i>) 37. Zorg dat alle vervolgspraken duidelijk zijn. (= <i>vooruitblik</i>) 38. Evalueer even de les: hebben we goed gewerkt? (= <i>proces</i>)

Bijlage 8 Wisselmomenten in de les

Hoe zorg je ervoor dat de les vloeiend verloopt?

Rene Kneyber is leraar Wiskunde en trainer orde houden. Om de orde te bewaren in de klas is het belangrijk om de wisselmomenten goed in de gaten te houden. Wisselmomenten zijn “zwakke” momenten in de les. Leerlingen zijn aan het luisteren en moeten vervolgens een opgave maken of andersom, of moeten in groepjes gaan zitten. Kortom, ze moeten iets anders gaan doen dat hetgeen wat ze aan het doen waren. Leerlingen grijpen het moment aan om met elkaar te gaan praten, er zijn veel signalen, en de leraar verliest grip op de klas.

Bij alle wisselmomenten is het belangrijk voor een docent om duidelijk te vertellen welk gedrag van de leerling wordt verwacht. Kneyber adviseert eisen te stellen die aan de **SMART** voorwaarden

voldoen:	Specifiek	benoem het concrete gedrag dat gevraagd wordt: ga 5 minuten stil aan het werk
	Meetbaar	maak de eis meetbaar: stilte is meetbaar, overleggen over de lesstof is moeilijker te meten
	Acceptabel	de vraag moet acceptabel zijn binnen het schoolsysteem
	Realistisch	de vraag moet haalbaar zijn (je kunt bv niet eisen dat ze de stof snappen)
	Tijd	noem een eindtijd of een tijdsperiode: de volgende 5 minuten bespreek je...

<http://www.leraar24.nl/video/1420/wisselmomenten-orde>

Deze video hoort bij een reeks video's over orde.

Volgens René Kneyber:

“Effectieve klassenmanagers starten het jaar met het aanleren van regels, routines en procedures. Wie dat niet doet, krijgt vroeg of laat daar de rekening van geserveerd. In principe kun je later in het jaar altijd nog proberen een klas strakker te krijgen. Waar je echter rekening mee moet houden is dat het moeilijker is om midden in het jaar plotseling strenger te worden. Je kan rekenen op meer verzet. Het zal ook langer duren voordat je een zelfde effect hebt bereikt. Meer informatie over deze fases is te vinden in mijn boek 'orde houden in het vmbo'. Ook 'lessen op orde' van Peter Teitler besteedt hier aandacht aan, maar dan in een iets andere terminologie.”

Bijlage 9 Wat komt er in je portfolio? Opbouw en inhoud

- **Titelblad met daarop:**

- Naam en studentnummer
- Vak
- Stageschool
- Stagesoort en stageperiode
- Naam WPB, SO en IO

- **Eindevaluatieformulier**

Het eindevaluatieformulier met alle gegevens is voorafgaand aan het gesprek door jou en je WPB ingevuld, behalve de laatste pagina waarop cijfer/handtekeningen komen.

- **Inhoudsopgave:** met paginanummering

- **Leeswijzer:**

- Een leeswijzer wordt meestal gebruikt bij begrijpend lezen. Een leeswijzer bestaat uit een stappenplan waar de verschillende stappen die een lezer moet nemen om een tekst te begrijpen, zijn beschreven of gevisualiseerd.
- Lijst met gebruikte afkortingen in je portfolio

1. Inleiding:

- Je introductiebrief eventueel aangevuld tot een kort zelfportret, met een foto van jezelf;
- Een beschrijving van de stageschool (raadpleeg hiervoor de website van de school).

2. Leerwerkplan

- Leervragen per competentie: wat wil je leren?
- Wat ga je doen om dit te leren, om je docenthandelen te verbeteren?
- Welk resultaat heb je voor ogen? Waar zie je straks aan wat er verbeterd is?

3. Proces

3.1. Reflecties

de verzameling van je wekelijkse reflecties, inclusief STARRT's op chronologische volgorde.

3.2. Tussenevaluatie ingevuld door WPB en door jouzelf met daarbij de punten die goed gaan, verbeterpunten en afspraken voor het tweede deel van je stage.

4. Eindevaluatie

Per competentie een beschrijving op basis van de beoordelingsrubric:

- Hoever ben je gekomen met de uitwerking van je leervragen?
- Voldoe je aan de criteria zoals die beschreven staan in de beoordelingsrubric?
- Wat heb je feitelijk waargemaakt van je leerwerkplan?
- Waaruit blijkt dat je gegroeid bent? Welk gedrag is daarvan het bewijs?
- Verwijs hierin naar het bewijsmateriaal dat is toegevoegd in deel 6, vertel ook wat de kern is van het bewijs; wat is in dat bewijs te zien of te lezen?

- Maak ook de koppeling naar de literatuur: welke boeken/artikelen/internetsites/etc. heb je gebruikt om nieuwe ideeën op te doen, om oplossingen te zoeken, om meer informatie te verkrijgen over een bepaald vraagstuk?
- Wat heeft dat opgeleverd?
- Sluit per competentie af met twee leervragen voor je volgende stage.

5. Eindconclusie

Overzie je hele stage en beschrijf hoe je hier op terug kijkt:

- Een reflectie naar aanleiding van je ervaringen met het werken met competenties (wat vond je moeilijk/ makkelijk, wat heeft het je gebracht).
- Is je visie op onderwijs na deze stage veranderd?
- Hoe kijk je terug op je ervaringen op deze school?
- Hoe kijk je terug op je ervaringen op een AOS school?

6. Bewijzen: (afhankelijk van de duur van de stage) minimaal 3 karakteristieke bewijzen per competentie, bij de eerste vier competenties meerdere bewijzen.

De bundeling van bewijzen onderverdeeld naar de competenties, zoals:

- Verplicht:
  - Lesvoorbereidingsformulieren
  - Lesobservaties WPB
  - Lesobservatie IO
  - Lesobservatie SO
- Lesobservatie medestagiairs
- Verslagen buitenlesactiviteiten
- Verslag Open Dag
- Verslag teamvergadering/ sectievergadering
- Video-opname van een les
- Verslag voortgangsgesprek
- Verslag feedback
- Lesmateriaal dat je hebt ontwikkeld
- Feedback van leerlingen
- Verslagen van gesprekjes met leerlingen
- Onderzoekjes in het kader van APV bijeenkomsten
- Opdrachten APV bijeenkomsten
- Enz.

Tip: Markeer het deel waar je in je competentiebeschrijving naar verwijst!

7. Literatuurlijst

8. Uitgewerkte leerwerktaken van APV3 en APV4

Presentatie:

- Na het eindgesprek moet je je portfolio uploaden in SAS+; je moet alles digitaliseren, ook bewijsstukken.
- Voor je begeleiders die dat wensen print je het portfolio uit op papier (overleg!) altijd *dubbelzijdig*.
- Het portfolio lever je in een map in waarop duidelijk leesbaar je naam staat en andere gegevens;
- Uiterlijk één week voorafgaand aan het eindgesprek (= verschil van minimaal vijf werkdagen) dient het portfolio in het bezit te zijn van je begeleiders;
- Zorg dat je tabbladen gebruikt bij een papieren versie en de pagina's doornummert.

Tip tot slot:

Schrijven is een vak apart en niet voor iedereen even makkelijk.

Zorg dat je vooraf alles per competentie op een rijtje hebt:

- wat was mijn leervraag/leervragen?
  - hoe heb ik daar aan gewerkt?/ wat was mijn aanpak?
  - wat ben ik tegengekomen: wat goed ging, wat zijn verbeterpunten?
  - wat haal ik uit mijn wekelijkse reflectieverslagen?
  - wat heb ik aan feedback ontvangen?
  - wat heb ik als bewijs?
  - welke literatuur heb ik gebruikt?
  - wat heb ik daar van geleerd, toegepast en meegenomen?
  - wat is de koppeling naar de rubrics?
  - wat wil ik mijn volgende stage ontwikkelen?
- enz.

Om te zorgen dat het duidelijk is wat je te vertellen hebt is het een aanrader iemand te vragen jouw portfolio te lezen. Deze persoon kijkt hier met een frisse/kritische blik naar en kan jou helpen om je leerwinst kernachtig en concreet te beschrijven.

Veel succes!

Bijlage 10 Opdracht voor de Open Dag

Vooraf:

1. Bezoek de website van de school, voorafgaand aan je bezoek;
2. Lees de informatie en instructie over de open Dag die in de bijlage is meegestuurd;
3. Wat valt je op? Beschrijf ook waarom je dit opvalt en in welke zin;
4. Maak een planning wat je vandaag wil zien en wie je wil spreken. Formuleer vooraf al vragen.

Tijdens:

1. In de personeelskamer liggen badges met de namen van de collega's. Voor jullie liggen er ook badges met 'stagiair' klaar, speld deze zichtbaar op;
2. Wat merk je tijdens deze Open Dag van de sfeer op school? Wat zie je, wat valt je op?
3. Komt dit overeen met de sfeer die geschetst wordt op de website?
4. Hoe gaan de medewerkers met de (toekomstige) leerlingen om? Kijk dus niet alleen naar leraren.
5. Presenteert jouw vak zich? Beschrijf wat je ziet en opvalt.
6. Ga in gesprek met een vakdocent en vraag wat voor de school en voor de toekomstige lln het belang van de Open Dag is. Neem deze informatie op in je verslag.
7. Ga in gesprek met drie lln over het bezoek aan deze Open Dag. Probeer er achter te komen of de lln al bekend is met de school, wat de lln aanspreekt, waar let hij/zij op bij de keuze, enz.
8. Wat willen ouders van de docenten graag weten?
9. Zoek de decanen, RT of zorgteam. Welke vragen stellen ouders aan deze specialisten?
10. Noteer enkele tips en tops naar aanleiding van de Open Dag. Daar kunnen wij de volgende keer veel aan hebben.

Achteraf:

1. Werk alle gegevens uit in een verslag;
2. Zorg dat het verslag een titel krijgt;
3. Alle vragen en onderzoeken verwerk je in een logisch verhaal;
4. Denk ook aan verschillende 'kopjes';
5. Materiaal dat je verzameld hebt of gekregen hebt (maak foto's) voeg je toe in je portfolio;
6. Sluit af met een conclusie.
7. Stuur dit verslag de week na de Open Dag naar je begeleiders.
8. Neem het op in je eindportfolio bij competentie 6.

Bijlage 11 Donderdagplanner (in periode 3 uit te breiden met vrijdagplanner)

Naam: _____

Datum: _____

Les	tijdstip	Activiteiten donderdag	Afspraken / niet vergeten Samengewerkt met?
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			